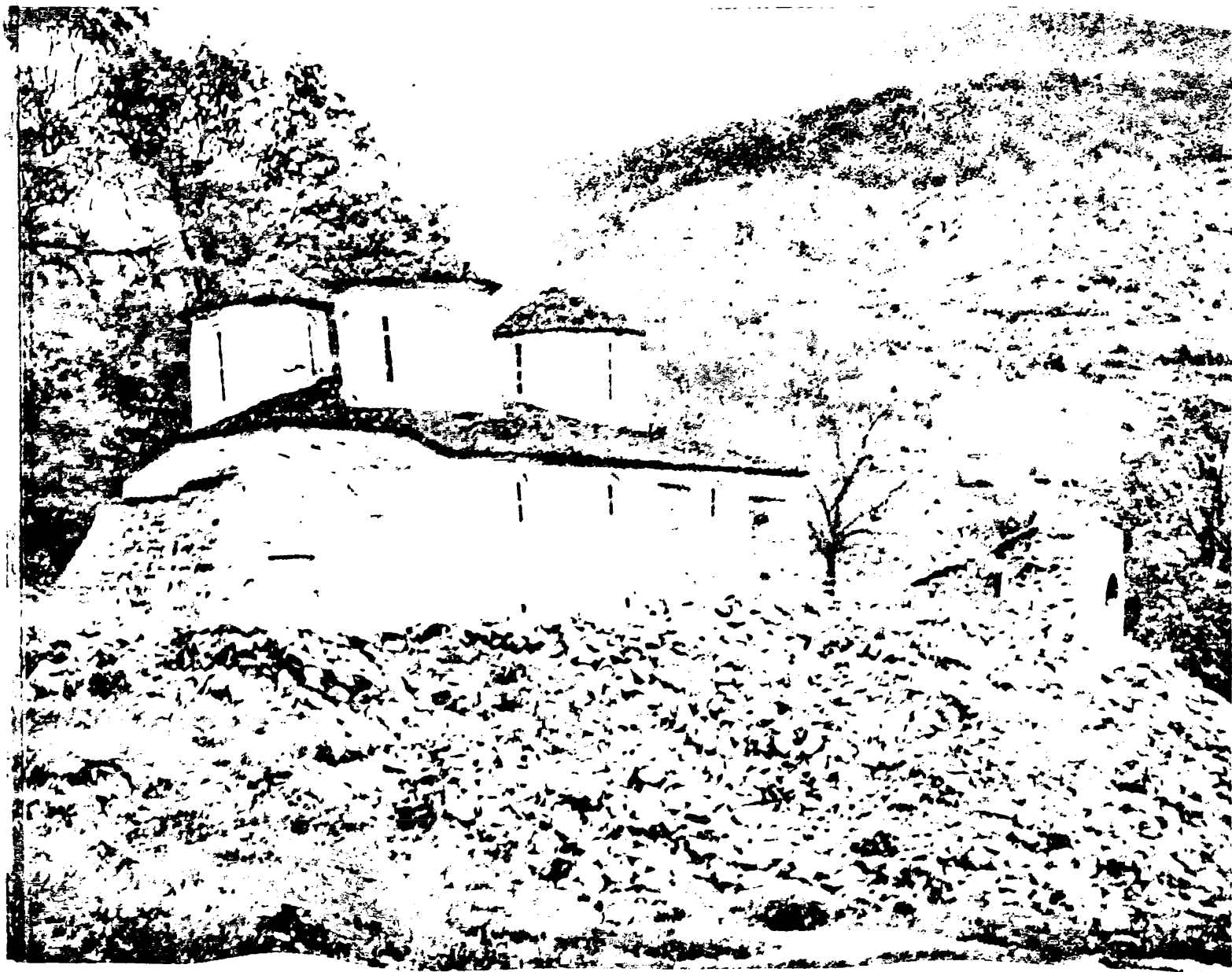

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 159	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1989	Γραφεία: Οδός Μαυρομichάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 63.99.783
--------------------------	---------------	--------------------	---

Ίατροῦ Δημητρίου Καμαρούλια, Μονή Ζέρμας, Κοίμησι Θεοτόκου. Πλα-
γιά, Κόνιτσα.

ΑΘΗΝΑ 1989

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

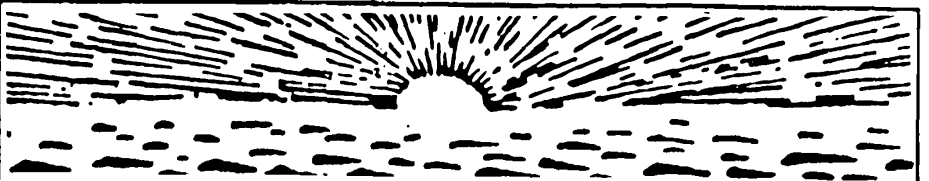
ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρων
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

(ΕΙΣΔΟΧΗ)
ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
1976

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννινών Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΔΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

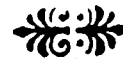
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ (1974)

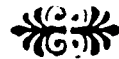
Β Ρ Α Β Ε Υ Σ Η

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» βραβεύθηκε από:

- Ακαδημία Αθηνών
- Ιστορ. & Εθνολ. Εταιρεία Ελλάδος
- Πανηπειρ. Συνομοσπονδία Ελλάδος
- Ροταριανό Όμιλο Αθηνών—Βορρά

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλος
Τερψιθέας 64 — 153 41 Αγ. Παρασκευή
Τηλ. 6399.783

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερ. δρχ. 1500
Εξωτερ. δολ. 30
Συνδρομές - εμβάσματα με ταχυδρ. επιταγή
στη διεύθυνση:

«Ηπειρωτική Εταιρεία»
Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 Αθήνα.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ
ΙΔΡ. 1974

ΤΕΥΧ.
159

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1989

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106.79 Ἀθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Βασίλη Κραψίτη. «Ἐκέκραξα πρὸς σέ ψυχὴ» (ποίημα)	577
Ἄλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Ἀρσάκειο καὶ Ριζάρειος Σχολὴ Σύνθεση Διοικ. Σ)λίου Φίλεκ.	579
Ἐταιρείας καὶ οἱ περιλαμβανόμενοι σ' αὐτὴν Ἑπειρώτες (1836—1980)	585
Γιάννη Πινδέα. Αἱ πληγαὶ τοῦ Ἑπειρώτου χωρικοῦ (Μέρος Β'. Οἱ Ἀφεντάδες)	589
Γιώργου Κούνδουρου. Χριστουγεννιάτικη περιπέτεια	592
Κώστα Ι. Παππά. Χριστούγεννα Κατοχικά	594
✠ Χριστοφ. Λάζαρη. Ἡ ἀβυσσαλέα ἀναληθία τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους πού φέρνει ἀμηχανία στὴν ἀνάκρισι!	598
Δέσπως Καρβέλη. Ὁ τόπος μας καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ	611
Κώστα Ἀθ. Βλεσιδῆ. Παραξενιές καὶ ἀκαταλαβίστικα στὴν Ἑπειρώτικη γενικὰ ὁμιλία	618
Κώστα Τέκτονα. Κίμων Ἀθαν. Κυριαζῆς	621
Γιώργου Κωστούλα. Τὸ ἐξωκλήσι Προφήτη Ἡλία στὶς Ρωμπάτες Πωγωνίου (Μερόπη)	623
Ἄλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Μὲ τὸν ψεύτικο θυμὸ του...	624
Τῆς Συντάξεως. Ἑπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	626
Τῆς Συντάξεως. Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	628

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :
Γ. Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

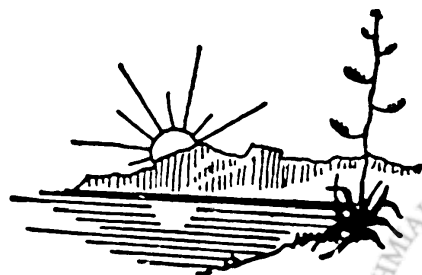
ΕΚΕΚΡΑΞΑ ΠΡΟΣ ΣΕ ΨΥΧΗ

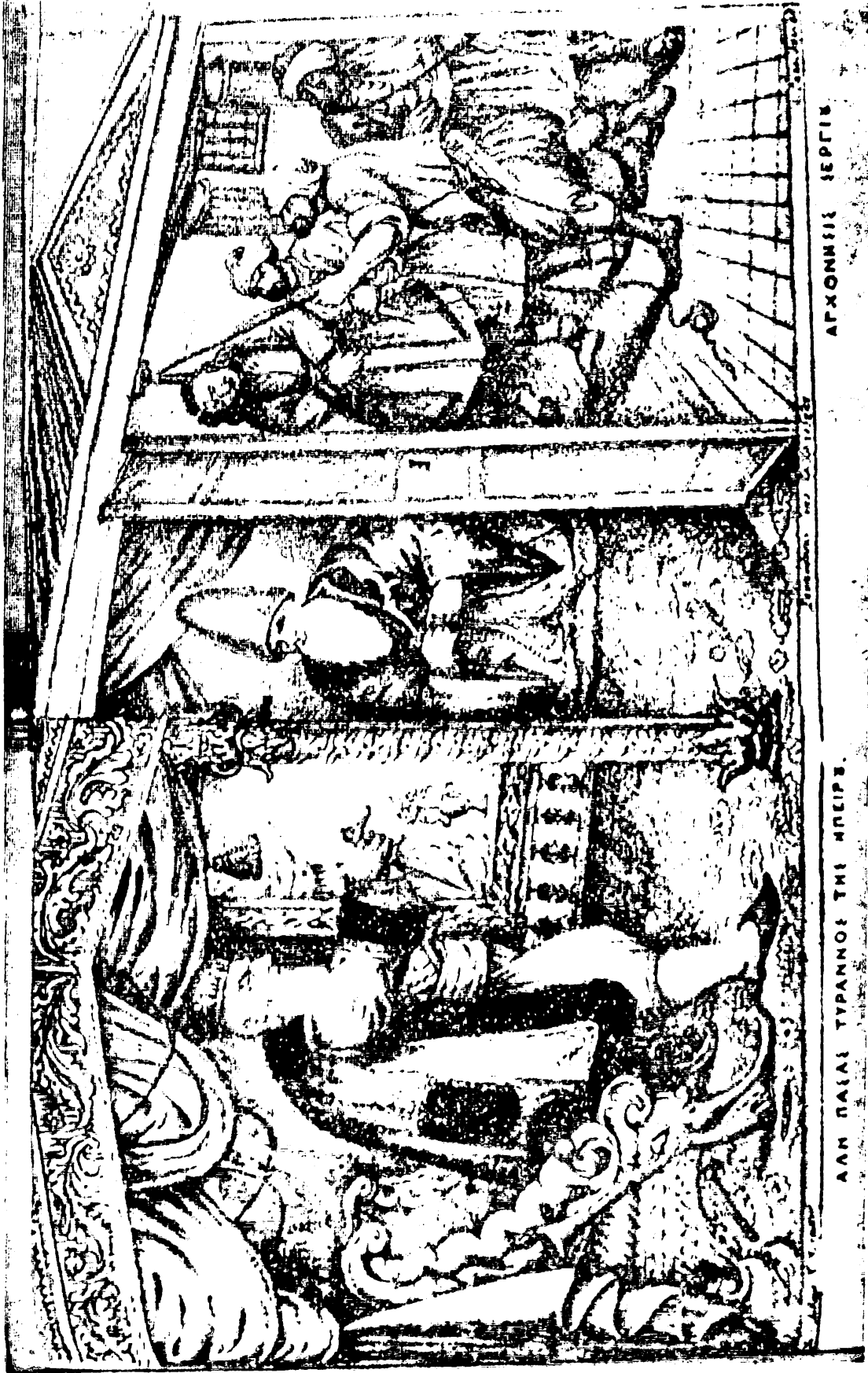
Πόσο βαθὺς πού εἶναι ὁ κόσμος
πόσο βαθὺς πού εἶναι ὁ πόνος του!
Οἱ βουλιαγμένες ἐμπειρίες
ἀπλώνουν τὴ σιωπὴ.
Τίποτε δὲν ἀνταποκρίνεται στὰ
σκότη.

Δὲν ξέρω ἂν ζῶ, δὲν ξέρω
ἂν ὄνειρεύομαι.
Καὶ θγάζω φωνὴ
μεγάλη καὶ τραγικὴ
πού ἐρμηνεύει τὴν ἀγωνία τοῦ ὑ-
πάρχειν.

Ἐκέκραξα
πρὸς Σέ, Ψυχὴ,
φωνὴ παγκόσμια, ὀδυνηρή,
Γιὰ νὰ πειστῶ ἂν ὑπάρχω
καὶ νὰ πειστοῦν ὄλοι
πὼς ἡ χαρὰ διψᾷ γιὰ αἰωνιότητα.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΨΙΤΗΣ
(«ΤΑ ΤΕΙΧΗ»)

ΑΛΗ ΠΑΣΙΑ ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΤΗΣ ΜΠΕΙΡΣ.

ΑΓΧΟΝΙΣΜΟΣ ΣΕΡΓΙΟΥ.

Αυλή του 'Αλή Πασιά. 'Απαγχονισμός του Σέργιου.

ΑΡΣΑΚΕΙΟ ΚΑΙ ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ

Μάταιες προσπάθειες για τὸ πρῶτο καὶ ἐπιτυχεῖς γιὰ τὴ δεύτερη

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου τῆς Ἑταιρείας

«Ἄν ζῶντος ἔτι ἐμοῦ γίνονται τοιαῦται παραβάσεις τοῦ Καταστήματός μου, τί πρέπει νὰ ἐλπίσω καὶ ποῖα μέτρα δὲν πρέπει νὰ λάβω διὰ τὸ μέλλον;

Ὅποῖον μάθημα τοῦτο δι' ὅλους ὅσοι πατ' ἂν μελετήσουν ἀκόμη τι καλὸν ὑπὲρ Ἑλλάδος».

ΑΠ. ΑΡΣΑΚΗΣ

Α'

Μὲ ἀληθινὸ πόνον θυμοῦμαι τίς μάταιες προσπάθειές μου τὸ 1967—75 μόνος καὶ ἀβοήθητος, ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Ἑπειρωτικοῦ Μέλλοντος» στὴν ἀρχὴ κι ἔπειτα τῆς «Καθημερινῆς» μὲ συνέντευξή μου πρὸς τὸ Σπύρο Κατσιμή νὰ προκαλέσω τὴν προσοχὴ τῆς Ἑπειρωτικῆς Παροικίας καὶ τῶν Σωματείων τῆς γιὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν Ἑπειρωτικὸ Ἰδρυμα, τὸ γλυκὸχο στὴ συνείδηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἀρσάκειο, πὺ ἀπορρόφησε τὸ ὄνομα τῆς ιδρύτριας του Φιλεκπ. Ἑταιρείας.

Καὶ λέγω κατ' ἐξοχὴν Ἑπειρωτικὸ διότι ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης, ἀπὸ τῆ Χοτόβα, καὶ ὄχι Χοταχόβα, ὅπως κακῶς συνηθίζεται νὰ λέγεται καὶ νὰ γράφεται, τῆς Πρεμετῆς

στὰ 1850, μὲ τὴν πρώτη ἐν ζωῇ δωρεὰ του τῶν 291.000 ὑπέρχρυσων δραχμῶν, ἐξαγόρασε τὸ γήπεδο καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἀνεγειρόμενο ἀπὸ τὸ 1846 πρῶτο ὄροφο, σὲ σχέδια τοῦ Λυσάνδρου Καυτανζόγλου, τῆς οἰκοδομῆς στὴ γωνία τῶν ὁδῶν Πεσματζόγλου (τότε Παρθεναγωγείου) καὶ Πανεπιστημίου, σήμερα ἀναπαλαιούμενης.

Ἔτσι ἡ Φιλεκπ. Ἑταιρεία, πῆρε πίσω τὰ κεφάλαια, πὺ εἶχε διαθέσει. Ὁ Ἀπόστ. Ἀρσάκης τελείωσε τὴν οἰκοδομὴ καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπέκτησε τὸ Παρθεναγωγεῖο, στὸ ὁποῖο κατέφθαναν ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τῆς γῆς καὶ τὴν ἀκόμη ὑπόδουλη Ἑλλάδα οἱ ὑποψήφιοι Ἀρσακειάδες.

Οἱ δωρεές πρὸς τὸ Ἰδρυμα συνεχίστηκαν μέχρι τὸ 1865, ὅποτε παρατηρεῖται κάμψη.

Οἱ πρῶτοι συλλαβόντες τὴν ἰδέα τῆς ιδρύσεως τοῦ Παρθεναγωγείου, Ἰωάννης Κοκκῶνης, Γ. Γεννάδιος κλπ., σὰν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἔκαμαν τοῦτο «διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ δημοσίου ταμείου», νὰ συντηρήσει σχολεῖα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ λαοῦ. Τοῦ λαοῦ τὴν ἐκπαίδευση εἰ-

χαν κατά νουν οί αοίδιμοι ιδρυτές και δωρητές του Πανελληνίου Καθιδρύματος.

Ἡ Πολιτεία ἐβοήθησε ποικιλοτρόπως τὸ Ἴδρυμα. Παρεχώρησε στὰ σχολεῖα του τὴν ἰσοτιμία τῶν σχολικῶν του τίτλων πρὸς τὰ δημόσια καὶ τὰ ἔκαμε ἀσυναγώνιστα πρὸς τὰ ἰδιωτικά (μήπως εἶναι καὶ ἀθέμιτος ἀνταγωνισμός; ἐφ' ὅσον τὸ Ἴδρυμα θέλει νὰ λέγεται Ἴδρυμα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου Κοινῆς Ὁφελείας;)

Μέχρι τὸ 1940 τὸ Δημόσιο ἐπλήρωνε ἐπίσης Συνδρομὴ Δρχ. 1.200.000 κατ' ἔτος, πρὸς τὸ Ἴδρυμα, ἰσόποσο μὲ τὴν τοκοχρεωλυτικὴ δόση τοῦ δανείου τῶν 5000 χρυσῶν λιρῶν πρὸς τὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν ἀνέγερση τῶν ἐν Ψυχικῶ Σχολείων τῆς. Μὲ τὸν κατοχικὸ πληθωρισμὸ ἢ κτηματικὴ περιουσία τῆς Φιλεκπ. Ἐταιρείας ἐβγήκε ἀλώβητη.

Εἶπαμε στὴν ἀρχὴ γιὰ ματαιωθεῖσες προσπάθειές μου. Οἱ προσπάθειες ἐκεῖνες κατέτειναν στὴν ἱστορικὰ τεκμηριωμένη ἠπειρωτικὴ ἐκπροσώπηση στὴ σύνθεση τῶν ἐκκάστοτε διοικητικῶν συμβουλίων τοῦ Ἰδρύματος.

Μοῦ ἐλέχθη στὴν περυσινὴ Γεν. Συνέλευση, τῆς ὁποίας εἶμαι Μέλος—πῶς δὲ μ' ἔχουν διαγράψει ἀκόμα;— ὅτι ἡ ἐκπροσώπηση στὸ Συμβούλιο δὲν εἶναι γεωγραφικὴ.

Καὶ ὅταν ἀπευθύνομε ἔγγραφα πρὸς τὴν Ἐταιρεία, μᾶς διαμηνύουν, διότι δὲν ἀπαντοῦν, ὅτι ἡ ζητουμένη γιὰ τὴν δεῖνα ἠπειρώτισσα μαθήτρια ἔγγραφὴ δὲν ἠννοήθη ὑ-

πὸ τοῦ Κλήρου. Καὶ ἀγνοεῖται ὁ Μέγας Κλῆρος τῆς Δωρεᾶς Ἀρσάκη γιὰ τὶς φερώνυμες ὑποτρόφους του.

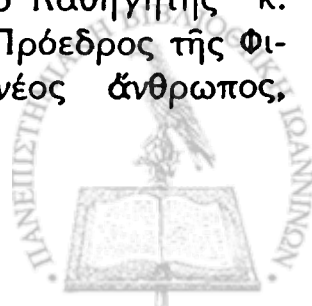
Πῶς μπορεῖ σήμερα ποὺ ἡ Πολιτεία παρέχει ἐπαρκῆ ἐκπαίδευση, δωρεὰν σ' ὄλους τοὺς βαθμούς, νὰ ὑφίσταται θεσμός, ἕνα ὑπεραιωνόβιο Ἴδρυμα (1836) συσταθὲν γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ Λαοῦ, μὲ δωρεῆς πανελλήνιες καὶ προεχόντως ἠπειρωτικὲς νὰ εἰσπράττει δίδακτρα ἀπὸ τὶς εὐπορώτερες κοινωνικὲς τάξεις, ὡς ἐὰν νὰ συνεστήθη γι' αὐτές;

Καὶ πῶς ἐν ὀνόματι τῆς αὐτοτελείας νὰ ἐξαιρεῖται μὲ ἀπόφαση τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπὸ τὴν ὑπαγωγή στὶς διατάξεις τοῦ Νόμου 2039)1939 ἀποφευγομένου παντὸς ἐλέγχου τῆς Διευθύνσεως Κληροδοτημάτων, ἕνα κατ' ἐξοχὴν Ἴδρυμα δωρεοδόχον κληροδοτημάτων;

Ἐπαναφέρω στὴ μνήμη τῶν Ἀναγνωστῶν μου ὅσα ἔγραφα στο φύλλο τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1970 τοῦ «Ἠπειρωτικοῦ Μέλλοντος» ὑποστηρίζοντας ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Ἀρσακείου συνίστατο κατὰ 60% ἀπὸ κεφάλαια Ἠπειρωτῶν Εὐεργετῶν.

Καὶ θὰ προστεθεῖ στὴ συνέχεια Πίνακας Ἠπειρωτῶν Μελῶν τῆς Διοικήσεως τοῦ Ἰδρύματος, ποὺ κατὰ ὑποχρέωση ἠθικὴ — ἐθιμικὸ δίκαιο — οἱ προκάτοχοι τῆς σημερινῆς Διοικήσεως μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια ἐτήρησαν τὴν παράδοση ἀπὸ τὸ 1836 μέχρι τοῦ 1980.

Τί κρίμα, ποὺ ὁ Καθηγητὴς κ. Γ. Μπαμπινιώτης, Πρόεδρος τῆς Φιλεκπ. Ἐταιρείας, νέος ἄνθρωπος,

ἐφαρμόζει τις ἀντιλήψεις τοῦ Καθηγητοῦ του Γεωργίου Κουρμούλη, ὅσον ἀφορᾷ στὸ Ἀρσάκειο.

Τὸ 1836 ὄμιλος λογίων ἀνδρῶν καὶ ἀγωνιστῶν τῆς ἀναγεννηθείσης ἐκ τοῦ δεκαετοῦς Ἀγῶνος Ἑλλάδος ἵδρυσε τὴν «Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν» ἐν Ἀθήναις σκοπὸν τῆς ὁποίας ἔθετον «τὴν πρόοδον τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ». Ὁρθῶς διέγνωσαν οἱ ἀείμνηστοι ἱδρυταὶ ὅτι ἀνασύνταξις τῆς ἀνισταμένης Ἑλλάδος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ ἄνευ στοιχειώδους παιδείας καὶ μάλιστα τοῦ γυναικείου φύλου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Μισαήλ Ἀποστολίδην «ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους», διότι αἱ γυναῖκες εἶναι αἱ πρῶται διδασκάλισσαι τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων.

Τὸ ἔργον τῆς ἀρτισυστάτου Ἑταιρείας ἐνίσχυσαν προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία, οἱ Ἕλληνας τῆς ἀπελευθερωθείσης μικρᾶς τότε Ἑλλάδος καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνας τῆς διασπορᾶς.

Ἀπὸ τῆς Μασσαχουσέτης τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν μέχρι τῆς Ὀδησοῦ τῆς Ρωσίας καὶ ἀπὸ τοῦ Λίβερπουλ τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς Καλκούτας τῶν Ἰνδιῶν ὅπου, ἠνθισεν ὁ παροικιακὸς Ἑλληνισμὸς σμύρνα, χρυσὸς καὶ λίβανος κατέφθανον καὶ ἀπετίθεντο παρὰ τὸ λίκνον τῆς γυναικείας Ἐκπαιδεύσεως, τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν. Εἰς τὴν ἄλυσιν τῶν εὐεργετημάτων, δωρημάτων καὶ ἀφιερωμάτων, τοὺς πρῶτους χρυσοὺς κρίκους κατασκευάζουν, ὡς πάντοτε.

Ἐπηρεῶνται μὲ προτροπὴν τοῦ θυελλώδους Μεγάλου Διδασκάλου Γ. Γενναδίου, πρώτου Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας Ἐπηρεώτου ἐκ Δολιανῶν καὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἐπίσης Ἐπηρεώτου Χριστ. Κλονάρη ἐκ Ζαγορίου.

Εἰς ἑκατὸν πενήκοντα ἀνέρχονται τὰ περίσεμνα ὀνόματα τῶν Ἐπηρεωτῶν ἀφιερωτῶν καὶ δωρητῶν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας, ἔτσι καθὼς ἀναδύονται, φωσφορίζοντες πρωτεῖς, ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς. Ἐς ἄλλοτε, ἀλλαχοῦ θὰ λαμπαδηφορήσωμε πρὸς τέλεσιν ἐπιβεβλημένου μνημοσύνου.

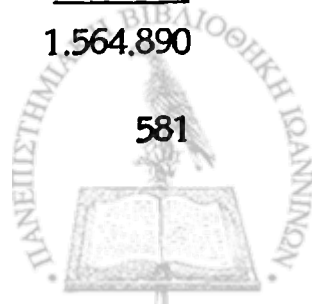
Ἐξ αὐτῶν οἱ μέγιστοι Εὐεργεταί, κατὰ ποσὸν οἱ ὁποῖοι ἔστερέωσαν τὸ ἔργον τῆς εἶναι ὁ Ἀπ. Ἀρσάκης, ὁ Μιχαὴλ καὶ ἡ Ἑλένη Τοσίτσα, ὁ βαρῶνος Σίμων Σίνας διὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰφιγενείας Σίνα, θυγατρὸς τοῦ Ἀλεξ. Μαυροδάτου, καὶ ὁ Κων. Γεροστάθης.

Εἰσέπραξεν ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἀποδεχθεῖσα μέχρι τοῦ 1900 χρυσὰς δραχμὰς (μὲ τιμὴν λίρας χρυσῆς Ἀγγλίας 20—25 δρ.), 1.564.890 ὡς ἀκολουθῶς:

	Δρχ.
1) Παρὰ τοῦ Ἀπ. Ἀρσάκη	566.000
2) Παρὰ διαφόρων Μεγάλων Εὐεργετῶν	666.630
3) Ἐκ διαφόρων εὐεργετῶν	122.450
4) Ἐκ διαφόρων ἀφιερωμάτων καὶ κληροδοτημάτων	137.840
5) Ἐκ διαφόρων συνεισφορῶν	71.970

Ὅμοῦ

1.564.890

Ἡ Ἡπειρωτικὴ συμμετοχὴ εἰς τὴν πρὸς τὴν Φ. Ἐταιρείαν ροὴν αὐτὴν τοῦ πλοῦτου ἔχει ὡς ἀκολουθως:

	Δρχ.
1) Ἀπ. Ἀρσάκης	566.000
2) Μιχ. Τοσίτσας	11.160
3) Ἐλένη Μιχ. Τοσίτσα	170.000
4) Σίμων Σίνας	132.384
5) Κων. Γεροστάθης	21.430
<hr/>	
Ἐνεργητικὰ Ἡπειρωτῶν	900.974
Ἐνεργητικὰ ἄλλα	663.916
<hr/>	
Ὄμοῦ	1.564.890

Ἴδου διατί εἶναι θάσιμος ὁ ἀπὸ τοῦ θήματος τῆς αἰθούσης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1969 προβληθεὶς ἰσχυρισμὸς μου, ὅτι τὸ 60% τῶν κεφαλαίων τῆς Φ. Ἐταιρείας εἶναι Ἡπειρωτικά. Ἴδου διατί τὸ Ἴδρυμα τῆς Φιλεκπ. Ἐταιρείας συνέστη μὲν διὰ πανελληνίων εἰσφορῶν, εἶναι ὁμῶς προεχόντως Ἡπειρωτικὸν ὡς διατείνονται οἱ γνωρίζοντες τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν καταλειφθέντων, ὡς ἀνωτέρω Ἡπειρωτικῶν Κληροδοτημάτων τὰ τῶν Σίνα καὶ Τοσίτσα καταλείφθησαν ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεως τῶν τεταγμένων ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας σκοπῶν δηλ. τῆς «ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ» ἀνευ περιορισμοῦ τινος.

Τὰ κληροδοτήματα Ἀπ. Ἀρσάκη καὶ Κων. Γεροστάθης κατελείφθησαν μετὰ εἰδικωτέρου σκοποῦ καὶ ὑπὸ ὠρισμένους περιορισμούς.

Δωρεαὶ Ἀπ. Ἀρσάκη.

1. Ἐδωρήσατο ἐν ζωῇ τὸ 1850 ποσὸν ἐκ δρχ. 200.000 σὺν 91.000 = 291.000, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξηγορήσθη τὸ πρῶτον οἰκόπεδον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας ἐκ πηχέων τετραγωνικῶν τεκτονικῶν 8.595 μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀνεγερθείσης οἰκοδομῆς νεοκλασσικοῦ ρυθμοῦ τοῦ Λυσ. Καυταντζόγλου (ὁποῦ τελευταίως τὸ Εἰρηνοδικεῖον), τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Φιλεκ. Ἐταιρείαν ὁ Ἀπ. Ἀρσάκης.

2. Ἐδωρήσατο ἐν ζωῇ τὸ 1867 ποσὸν ἐκ δρχ. 200.000, τὸ ὁποῖον ἐπενδύθη εἰς μετοχὰς (128) τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

3. Ἐδωρήσατο ἐν ζωῇ τὸ 1871 ποσὸν ἐκ δρχ. 75.000 τὸ ὁποῖον ἐπενδύθη εἰς μετοχὰς (34) τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἀπασαὶ αἱ δωρεαὶ ὁμοῦ δρχ. 566.000.

Αἱ μετοχαὶ αὗται ἐξεποιήθησαν τῇ ἀδείᾳ τῆς ἀπὸ 19.12.1899 Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἐταίρων τῆς Φιλεκπ. Ἐταιρείας πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης διὰ τὴν ἀνεγερσιν τῶν νέων οἰκοδομημάτων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας ἐπὶ προεδρίας Κ. Καραπάνου γενομένης ἀντικαταστάσεως αὐτῶν διὰ προσοδοφόρου ἀκινήτου. Ἡ αὐτὴ Συνέλευσις ἔδωκε τὴν ἀδειαν εἰς τὸ Συμβούλιον, ὅπως διὰ μονομεροῦς δηλώσεως προσδιορίσῃ τὸ μέρος, τοῦ οἰκοπέδου, ἐκ τοῦ εἰς τὴν Φ. Ἐταιρείαν ἀνήκοντος, τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομῆς θέλει θεωρηθῆ ὡς ἀντικαθιστῶν τὰς ἐκποιηθείσας μετοχὰς ἐκ τῶν εἰς

τάς δωρεάς του αιδίου Ἀρσάκη ἀνηκουσῶν.

Τὸ Δ.Σ. τῆς Φ. Ἑταιρείας διὰ τῆς ἀπὸ 21.4.1905 ἀποφάσεως αὐτοῦ προσδιώρισε γῆπεδον ἐκ πήχεων τετραγωνικῶν τεκτονικῶν 1.311 μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀνεγερθέντων οἰκοδομημάτων, τοῦ ὁποίου ἡ πρόσοδος ἀντικαθίστα τὴν πρόσοδον τοῦ κεφαλαίου τῶν 275.000 δραχμῶν.

Κατὰ ταῦτα ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ Ἀπ. Ἀρσάκη εἶναι ἐπενδεδυμένη εἰς προσδοκῶν ἀκίνητον καὶ δύναται νὰ ὑπηρετήσῃ τοὺς εἰδικοὺς σκοποὺς συμφῶνως πρὸς τὰ δωρητήρια ἔγγραφα. Ἐκ τοῦ γνωστοῦ γηπέδου τῆς Φιλ. Ἑταιρείας περικλειομένου μεταξὺ τῶν ὁδῶν Πανεπιστημίου — Σταδίου — Περμαζόγλου — Ἀρσάκη συκκιμένου ἐκ πήχεων τετραγωνικῶν τεκτονικῶν 15.600 μέρος αὐτοῦ ἐκ πήχεων 8595 σὺν 1311 = 9905 ἀποτελεῖ «ἀφωρισμένην» περιουσίαν τοῦ αιδίου Ἀρσάκη. Ἴδου διατί θασίμως ἰσχυρίζομεθα ὅτι τουλάχιστον 60% τῆς περιουσίας τοῦ Ἰδρύματος εἶναι Ἠπειρωτικά.

Ἡ ἀξιότιμος Διοίκησις τοῦ Ἰδρύματος ἐν τῇ πρὸς με ἀπαντήσῃ της, τὴν ὁποίαν κατὰ παράδοξον, τουλάχιστον θεωρίαν μεταβάλλει εἰς κατηγορητήριον ἐναντίον μας ἐπὶ συκοφαντικῇ δυσφημίσει — λησμονοῦσα ὅτι εἶμαι μέλος τῆς Συνελεύσεως τῆς Ἑταιρείας καὶ ἔχω δικαίωμα καλοπίστου ἐλέγχου ἰσχυρίζεται ὅτι «ἄλλα κληροδοτήματα ἔχουν ἐνσωματωθῆ εἰς τὴν περιουσίαν της καὶ ἄλλα ἔχουν ἐξανεμισθῆ».

Πιστεύω νὰ κατεδείχθῃ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι οὔτε ἐνσωμάτωσις ἐγένετο — δι' ἣν περίπτωσιν ἐγένετο ἐνσωμάτωσις μόνον τῶν δικαιωμάτων; — οὔτε ἐξανεμισσις δυνάμει τοῦ νόμου 18)1944, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξῆλθεν ἄτρωτος καὶ ἀλώθητος ἡ κτηματικὴ περιουσία τῆς Φ. Ἑταιρείας.

Οἱ εἰδικοὶ σκοποὶ τῶν κληροδοτημάτων τοῦ Ἀπ. Ἀρσάκη ἔχουν ἔχουν ὡς ἀκολουθῶς:

α) Διὰ τὸ κεφάλαιον τῶν 291.000 δρχ. ἀνέλαθεν ἡ Φ. Ἑταιρεία τὴν ὑποχρέωσιν τῆς διατηρήσεως τ ε σ σ ἄ ρ ω ν ὑ π ο τ ρ ό φ ω ν ἐ κ τῆς ἰδιαιτέρας τοῦ δωρητοῦ πατρίδος Ἠπειροῦ.

β) Διὰ τὸ κεφάλαιον τῶν 200.000 δρχ. ἀνέλαθε τὴν διατήρησιν ἀριθμοῦ ὑποτρόφων ἀναλόγου πρὸς τὴν πρόσοδον τοῦ κεφαλαίου.

γ) Διὰ τὸ κεφάλαιον τῶν δρχ. 75.000 ἀνέλαθε τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συντηρήσεως τῆς Σχολῆς Χοτόθας ἰδιαιτέρας Πατρίδος τοῦ δωρητοῦ, δι' ἐμβασμάτων ἐτησίως 2.500—3.500 δρχ.

Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι δι' ἀποφάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου αὐτῆς, ἐπ' εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἑκατονταετηρίδος της — 1935 — ἡ Φ. Ἑταιρεία προσέθεσεν ἑτέρας δύο ὑποτρόφους εἰς τὰς τέσσαρας τοῦ ὄρου α'. Ἐξ ὧν δύναμαι νὰ γνω-

ρίζω ἢ ἀπόφασις αὕτη οὐδέποτε ρητῶς ἔχει καταργηθῆ.

Ἐξ ἄλλου ὁ ἐξ Ἄρτης αἰμίμηστος Κων. Γεροστάθης κατέλιπεν τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 21.430 διὰ διαθήκης ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ σπουδάξῃ εἰς τὸ Ἀρσάκειον μαθήτρια καταγομένη ἐκ τῆς ἰδιαίτερας ἐπαρχίας του.

Οὕτως ἔχει ἐν συντομία ἡ κατάστασις τῶν παρὰ τῇ Φιλικῇ Ἐταιρείᾳ Ἡπειρωτικῶν Κληροδοτημάτων. Πληρεστέραν ἀνάλυσιν καὶ κωδικοποίησιν τῶν δωρητηρίων συμβολαίων καὶ τῶν ἀνταλλαγέντων ἐγγράφων θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς.

Ἡ δωρικὴ αὐστηρότης τοῦ Ἀποστόλου Ἀρσάκη ἐπιβάλλει εἰς πάντα Ἡπειρώτην καὶ μάλιστα τὰ Ἡπειρωτικὰ Σωματεῖα καὶ τὸν Ἡπειρωτικὸν Τύπον νὰ λάβουν εἰς χεῖρας τῶν τὴν αὐστηρὰν ράβδον τῶν ἀσκη-

τῶν τοῦ Τομάρου πρὸς περιφρούρησιν τῶν ἱερῶν δικαιομάτων τὰ ὁποῖα πηγάζουν ἐκ τῶν κληροδοτημάτων διὰ τὴν δυστυχισμένην Ἡπειρον. Καὶ νὰ ἐρωτήσουν τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς Φιλ. Ἐταιρείας, ἐὰν ἐκτελοῦνται οἱ τεθέντες σκοποί.

Καὶ ἂν ναὶ ὅλοι ὁμοῦ νὰ γεραίρωμεν τὸ ἔργον τῆς παλαιφάτου καὶ μεγαλυνύμου Ἐταιρείας. Ἐὰν ὄχι νὰ ζητήσουν τὴν παραχρῆμα ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς βουλήσεως τῶν διαθετῶν ἀνευ οἰασοδήποτε προφάσεως ἢ ατιολογίας σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸ ἔγκαιρον, ἢ μὴ τῆς ἀνακινήσεως τῶν θεμάτων αὐτῶν παρ' οἰουδήποτε, ἢ καὶ μὲ προσωπικὰ ζητήματα εἰς τὴν γένεσιν τῶν ὁποίων ἀτόπως πρωτηγωνίστησε αὕτη καὶ μόνη ἡ Διοίκησις τῆς Ἐταιρείας, ἀτυχῶς, μὴ ἐξαρθεῖσα εἰς τὸ ὕψος τῆς μεγάλης ἀποστολῆς της».

(Συνεχίζεται)

ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟΙ Σ' ΑΥΤΗ ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ (1836 - 1980)

Γεν. Συνέλ.	Πρόεδρος	Ἀντιπρόεδρος	Γραμματέας	Ἡπειρώτες Σύμβουλοι
1836	Γ. Κουντουριώτης	Γεώργ. Γεννάδιος	Ἰωάν. Κοκκώνης	—
27.12.1838	Γ. Κουντουριώτης	Γ. Γεννάδιος (Ἡπειρ.)	Ἰωάν. Κοκκώνης	Πέτρος Ἡπίτης
21.1.1840	Γ. Κουντουριώτης	Χριστ. Κλονάρης (Ἡπ.)	Δ. Ν. Φωτίλας	Χρ. Βάφας, Π. Ἡπίτης
29.12.1840	Γ. Κουντουριώτης	Χριστ. Κλονάρης	Δ. Ν. Φωτίλας	Χρ. Βάφας, Εὐστ. Σίμος
28.12.1841	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Δ. Ν. Φωτίλας	Χρ. Βάφας, Ε. Σίμος
3.1.1843	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Δ. Ν. Φωτίλας	Ε. Σίμος, Κ. Ἀσώπιος, Λ. Μελάς
9.1.1844	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Δ. Ν. Φωτίλας	Κ. Ἀσώπιος, Χ. Βάφας, Ε. Σίμος
4.2.1845	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Δ. Ν. Φωτίλας	Χ. Βάφας, Κ. Ἀσώπιος, Ε. Σίμος
17.3.1846	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Γ. Πρινάρης (Ἡπειρ.)	Κ. Ἀσώπιος, Χ. Βάφας, Εὐστ. Σίμος
13.11.1846	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Εὐστ. Σίμος (Ἡπειρ.)	Κ. Ἀσώπιος, Χ. Βάφας
14.3.1848	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Χριστ. Κλονάρης	Εὐστ. Σίμος	Κ. Ἀσώπιος, Χ. Βάφας
20.3.1849	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Ἄνδρ. Κριεζῆς	Εὐστ. Σίμος	Κ. Ἀσώπιος, Χ. Βάφας
9.4.1850	Ἄνδρ. Μεταξᾶς	Ἄνδρ. Κριεζῆς	Εὐστ. Σίμος	—
7.5.1850	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Δρ. Μανσόλας	Ἴδιοι	—
4.2.1851	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Δρ. Μανσόλας	Εὐστ. Σίμος	Κ. Δόσιος
22.3.1853	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Δρ. Μανσόλας	Εὐστ. Σίμος	—
4.7.1854	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Δρ. Μανσόλας	Εὐστ. Σίμος	—
1.5.1855	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Μισ. Ἀποστολίδης	Ε. Σίμος	Παν. Γιαννόπουλος
22.1.1856	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Ν. Γ. Θεοχάρης	Εὐστ. Σίμος	Π. Γιαννόπουλος
24.3.1857	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Ν. Γ. Θεοχάρης	Εὐστρ. Σίμος	Π. Γιαννόπουλος
16.3.1858	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Ν. Γ. Θεοχάρης	Εὐστ. Σίμος	Π. Γιαννόπουλος
8.2.1859	Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος	Ν. Γ. Θεοχάρης	Ν. Δραγούμης	Κ. Ἀσώπιος, Λ. Μελάς

Γεν. Συνέλ.	Πρόεδρος	Ἀντιπρόεδρος	Γραμματέας	Ἡπειρώτες Σύμβουλοι
31.1.1860	Ἄλ. Μ. Μαυροκορδάτος	Γ. Πραϊδης	Ν. Δραγούμης	Λέων Μελάς
5.2.1861	Ἄλ. Μ. Μαυροκορδάτος	Γ. Πραϊδης	Ν. Δραγούμης	Λ. Μελάς, Π. Γιαννόπουλος
4.3.1862	Ἄλ. Χ. Μαυροκορδάτος	Γ. Πραϊδης	Ν. Δραγούμης	Λ. Μελάς, Π. Γιαννόπουλος
17.2.1863	Ἄλ. Μ. Μαυροκορδάτος	Γ. Πραϊδης	Ν. Α. Χατζόπουλος	Λ. Μελάς, Π. Ρεβελάκης
16.2.1864	Ἄλ. Μ. Μαυροκορδάτος	Γ. Πραϊδης	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Λ. Μελάς, Π. Ρεβελάκης
14.3.1865	Ἄλ. Μ. Μαυροκορδάτος	Γ. Πραϊδης	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Λ. Μελάς, Π. Ρεβελάκης
13.2.1866	Λέων Μελάς (Ἡπειρώτης)	Γ. Πραϊδης	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Π. Ρεβελάκης
5.3.1867	Λέων Μελάς	Γ. Πραϊδης	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Π. Ρεβελάκης
21.1.1868	Λέων Μελάς	Ν. Χατζόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Π. Ρεβελάκης
26.1.1869	Λέων Μελάς	Ν. Χατζόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Π. Ρεβελάκης
25.1.1870	Λέων Μελάς	Ν. Χατζόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης
24.1.1871	Παν. Ρομπότης	Ν. Μαυροκορδάτος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Α. Δόσιος, Ἄλ. Ἀντωνιάδης, Ἰ. Βενέτης
30.1.1872	Παν. Ρομπότης	Ν. Μαυροκορδάτος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Α. Δόσιος
28.1.1873	Παν. Ρομπότης	Ν. Μαυροκορδάτος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Ἀ. Ἀντωνιάδης
27.1.1874	Παν. Ρομπότης	Ν. Μαυροκορδάτος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἀ. Ἀντωνιάδης, Ἰ. Βενέτης
26.1.1875	Παν. Ρομπότης	Ν. Μαυροκορδάτος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Ἀ. Ἀντωνιάδης
25.1.1876	Νικ. Μαυροκορδάτος	Κ. Κοντογόνης	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Ἀ. Ἀντωνιάδης, Ἰ. Πανταζίδης, Μιχ. Μελάς
30.1.1877	Νικ. Μαυροκορδάτος	Νικ. Χατζόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Μιχ. Μελάς, Ἰ. Πανταζίδης, Ἀλ. Ἀντωνιάδης
5.3.1878	Νικ. Μαυροκορδάτος	Ἦρ. Μητσόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Ἀλ. Ἀντωνιάδης, Μιχ. Μελάς, Δ. Σεμιτέλος
28.1.1879	Νικ. Μαυροκορδάτος	Ἦρ. Μητσόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Ἰ. Βενέτης, Μιχ. Μελάς, Ἀλ. Ἀντωνιάδης, Δ. Σεμιτέλος
27.1.1880	Νικ. Μαυροκορδάτος	Ἦρ. Μητσόπουλος	Χ. Ν. Φιλαδέλφειος	Μιχ. Μελάς, Ἰ. Βενέτης, Ἀλ. Ἀντωνιάδης

Γεν. Συνέλ.	Πρόεδρος	Ἀντιπρόεδρος	Γραμματέας	Ἡπειρώτες Σύμβουλοι
1.2.1881	Νικ. Μαυροκορδάτος	Ἡρ. Μητσόπουλος	Χ. Ν. Φιλασελεφεύς	Μιχ. Μελάς, Ἄλ. Ἀντωνιάδης, Ἰ. Βενέτης, Ἄγ. Σῆμος
14.2.1882	Νικ. Μαυροκορδάτος	Ἡρ. Μητσόπουλος	Ἰω. Βενέτης (Ἡπειρώτης)	Μιχ. Μελάς, Ἄγ. Σῆμος, Ἄλ. Ἀντωνιάδης
30.1.1883	Νικ. Μαυροκορδάτος Ἐντεῦθεν διὰ τροποποιήσεως τοῦ ὄργανισμοῦ ἢ θητεία τριετῆς.	Μ. Μελάς (Ἡπ.).	Ἄλ. Ἀντωνιάδης	Ἄγ. Σῆμος, Σπ. Δουρούτης
26.1.1886	Μιχ. Μελάς (Ἡπειρ.)	Ἰ. Πανταζίδης	Ἄλ. Ἀντωνιάδης	Ἄγ. Σῆμος, Μ. Χατζημιχάλης
29.1.1889	Νικηφ. Καλογεράς	Χρ. Παπαδόπουλος	Ἄλ. Ἀντωνιάδης	Ἄγ. Σῆμος, Μ. Χατζημιχάλης
23.2.1892	Νικ. Καλογεράς	Κ. Σημαντήρας	Ἄλ. Ἀντωνιάδης	Ἄγ. Σῆμος, Μ. Χατζημιχάλης
19.2.1895	Κ. Σημαντήρας	Χρ. Παπαδόπουλος	Ἄρ. Βαμπάς	Ἄγ. Σῆμος, Μ. Χατζημιχάλης
25.1.1898	Κ. Σημαντήρας	Γ. Χατζηδάκης	Ἄρ. Βαμπάς	Ἄρ. Ἀραθαντίνος, Π. Κουτσαλέξης
2.5.1899	Κ. Καραπάνος (Ἡπειρ.)	Γ. Μιστριώτης	Ἄρ. Βαμπάς	Ἄγ. Σῆμος, Μ. Μαυρομιχάλης
25.1.1904	Κ. Καραπάνος	Γ. Μιστριώτης	Ἄρ. Βαμπάς	Π. Κουτσαλέξης, Α. Ἀραθαντίνος
12.11.1906	Κ. Καραπάνος	Γ. Μιστριώτης	Χρ. Λόντος	Γ. Ἀθέρωφ, Ἄγ. Σῆμος, Μιχ. Χατζημιχάλης
15.11.1909	Κ. Καραπάνος	Ἄγ. Σῆμος (Ἡπειρ.)	Χρ. Λόντος	Π. Κουτσαλέξης, Γ. Ἀθέρωφ
11.11.1912	Κ. Καραπάνος	Γ. Ἀθέρωφ (Ἡπειρ.)	Νικ. Μοσχολάκης	Ἄγ. Σῆμος, Π. Κουτσαλέξης
8.11.1915	Διον. Στεφάνου	Ἄγ. Σῆμος	Ἰ. Θεοδωρίδης	Π. Κουτσαλέξης, Π. Καραπάνος
30.12.1918	Ἄγ. Σῆμος (Ἡπειρ.) (Ἐκλογὴ 15.1.1917)	Ἰ. Κουντουριώτης	Ἰ. Θεοδωρίδης	Κ. Σκουμπουρδῆς
19.12.1921	Ἄγ. Σῆμος	Ἰω. Κουντουριώτης	Ἰ. Θεοδωρίδης	—
31.5.1925	Ἰω. Κουντουριώτης	Κων. Κυριακός	Ἰ. Θεοδωρίδης	—
26.2.1928	Ἰω. Κουντουριώτης	Κων. Κυριακός	Ἰ. Θεοδωρίδης	—

Γεν. Συνέλ.	Πρόεδρος	Άντιπρόεδρος	Γραμματέας	Ήπειρώτες Σύμβουλοι
1.3.1931	Ίω. Κουντουριώτης	Κων. Κυριακός	Ί. Θεοδωρίδης	—
4.3.1934	Κων. Κυριακός	Γεώργ. Ίατροῦ	Ί. Θεοδωρίδης	Γ. Ἀναγνωστόπουλος
14.3.1937	Κων. Κυριακός	Γεώργ. Ίατροῦ	Ί. Θεοδωρίδης	Δημ. Μπαλάνος
17.12.1939	Γεώργ. Ίατροῦ	Ίωάν. Δοσινίδης	Ἀχιλ. Κύρου	—
31.10.1943	Γεώργ. Ίατροῦ	Νικ. Ἐξαρχόπουλος	Ἀχιλ. Κύρου	—
27.4.1947	Γεώργ. Ίατροῦ	Παν. Πουλίτσας	Νικ. Βλάχος	Κίμ. Πανταζῆς, Σπ. Καλλιάφας, Νικ. Γεωργιάδης
22.3.1950	Παν. Πουλίτσας	Θεόφ. Βορρέας	Παν. Μπρατσιώτης	Κίμ. Πανταζῆς, Νικ. Γεωργιάδης, Σπ. Καλλιάφας
1953—55	Παν. Πουλίτσας	Παν. Μπρατσιώτης	Γεώργ. Κουρμούλης	Σπ. Καλλιάφας, Κ. Παντα- ζῆς, Ν. Γεωργιάδης, Κ. Τσαλίκης
1956—58	Παν. Πουλίτσας	Παν. Μπρατσιώτης	Γ. Κουρμούλης	Σπ. Καλλιάφας, Κ. Πανταζῆς, Νικ. Γεωργιάδης, Κ. Τσαλίκης
1959—61	Παν. Πουλίτσας	Παν. Μπρατσιώτης	Γ. Κουρμούλης	Σ. Καλλιάφας, Κ. Πανταζῆς, Νικ. Γεωργιάδης, Κ. Τσαλίκης
1962—64	Παν. Πουλίτσας	Παν. Μπρατσιώτης	Γ. Κουρμούλης	Ίω. Τρικκαλινός, Εὐ. Φω- τιάδης, Κων. Τσαλίκης
1965—67	Παν. Πουλίτσας	Παν. Μπρατσιώτης	Γ. Κουρμούλης	Ί. Τρικκαλινός, Ε. Φωτιάδης
1968—69	Παν. Μπρατσιώτης	Γ. Κουρμούλης	Στυλ. Κορρές	Β. Μαλάμος, Ί. Τρικκαλινός
1969—70	Γ. Κουρμούλης	Νικ. Λιανόπουλος	Στυλ. Κορρές	Εὐάγ. Φωτιάδης
1971—73	Γ. Κουρμούλης	Νικ. Λιανόπουλος	Στ. Κορρές	Κ. Ἀδαμίδης, Κ. Παληός, Παν. Παπασπύρου
1974—76	Γ. Κουρμούλης	Νικ. Κοντολέων Κων. Μπόνης	Στυλ. Κορρές	Κων. Ἀδαμίδης, Κων. Πα- ληός, Παν. Παπασπύρου
1977—79	Στυλ. Κορρές	Παν. Πέρδικας	Πολ. Σφήκας	Κ. Ἀδαμίδης, Κων. Πα- ληός, Παν. Παπασπύρου

(Συνεχίζεται)

Ἡ Ἠπειρος πρὶν ἑκατὸ περίπου χρόνια

ΑΙ ΠΛΗΓΑΙ ΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ

ΜΕΡΟΣ Β', ΟΙ ΑΦΕΝΤΑΔΕΣ

(Ἀρχεῖο Μάνθου Οἰκονόμου)

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΙΝΔΕΑ

Πρῶτα - πρῶτα, μερικές ἐξηγήσεις:

Ἡ λέξη ἀφέντης (αὐθέντης, παρακαλῶ, στήν καθαρεύουσα) σημαίνει ἄρχοντα, κύριο, ιδιοκτήτη, πατέρα, πλούσιο.

Οἱ αὐτοκαλούμενοι καὶ ἀλληλολιθανιζόμενοι ὡς εὐγενεῖς — κι' ἐξοχότητες, μερικοὶ — ὅπως καὶ οἱ «καθὼς πρέπει» ἄστοί, μιλοῦν μὲ τὸ «σᾶς» καὶ μὲ τὸ «σεῖς». Ἐνῶ ὁ ἀπλὸς ἄνθρωπος τῆς ὑπαίθρου σὲ ρωτᾷ εἰλικρινᾶ «πῶς τὰ πᾶς ἢ ἀφεντιά σου;»

Τέλος, ὁ τύπος «ἀφεντικό» σημαίνει «κύριος», ὡς πρὸς τὸ ὑπηρετικό ἢ ἐργατικό προσωπικό.

Ἐπῆρξε ὁμοίως καὶ ἡ μαύρη σκλαβιά στήν Ἠπειρο «πρὶν ἑκατό, διακόσια — πρὶν τετρακόσια, καὶ θάλε, χρόνια, ὅταν τὸ τσιφλίκι λέγονταν «ἀφεντικό» χωριό. Δηλαδή ἴδιοκτησία Τούρκου ἀφέντη. Καὶ μάλιστα ἀγᾶ, μπέη καὶ πασιᾶ. Τελικά δὲ καὶ τυραννίσκου ρωμιοῦ.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ κράτησε στήν Ἠπειρο καὶ λοιπὴ Βόρεια Ἑλλάδα ὡς τὸν Βαλκανικὸ Πόλεμο. Ἀλλὰ κι' ἄλλες δυὸ δεκαετίες σὲ μερικὰ μέρη, χωρὶς ὁμοίως τίς

βαρβαρότητες, ποὺ ἀκολουθοῦν.

Συγκεκριμένα, ἀπὸ τῆ «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» τῆς 23ης Νοεμβρίου 1898 (ἐποχὴ - χαραυγὴ τοῦ 20οῦ αἰῶνα, μὲ χρυσίζουσα ἀνατολὴ τῶν πολυπόθητων ἰδεωδῶν ἐλευθερίας καὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης) ἀντιγράφω μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τοὺς «Ἀφεντάδες» τοῦ ἀρθρογράφου Β. Ἀποσπάσματα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀξιοθρήνητης ζωῆς Ἑλλήνων χριστιανῶν, ὡς δούλων σὲ «ἀφεντικά» χωριά, δηλαδή σὲ τσιφλίκια.

Β' ΟΙ ΑΦΕΝΤΑΔΕΣ

«Τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων τῆς Ἠπείρου εἶναι ἀφεντικά, δηλαδή εἶναι τσιφλίκια τῶν Ἀφεντάδων, διακιοῦνται δὲ οἱ ἀφεντάδες νὰ λαμβάνωσι τὸ τρίτον αὐτοῖ ἐξ ὅλων τῶν εἰσοδημάτων τῶν χωρικῶν. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὰ ἔξοδα δὲν εὐθύνονται οὐδόλως αὐτοί. Καθ' ὄλον τὸ ἔτος τρῶν καὶ πίνουν, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ προσέρχονται καὶ πέρνουν τὸ τρίτον καὶ διὰ τῆς ἀρπαγῆς κατανατᾶ νὰ πέρνουν τὸ ἡμισυ, ἐὰν δὲ ἀφαιρέσωμεν καὶ τὸ δέκατον τὸ ὁποῖον παίρνει ἡ

κυβέρνησις μένει εἰς τὸν δυστυχῆ χωρικὸν τὸ ἓν τρίτον σχεδὸν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος.

Ἐάν, λόγου χάριν, χωρικός τις πάρει 100 ὀκάδες ρόκα (ἀραποσί-τι) ἀπὸ τὸ χωράφι του αἰ 30 μόνον θὰ εἶναι ἰδικαί του· ἀγωνίζεται, φροντίζει, τοῦ θγαίνει ἢ ψυχὴ καθ' ὄλον τὸ ἔτος καὶ εἰς τὸ τέλος προσέρχονται ἄλλοι καὶ τοῦ πέρνουν τὸ εἰσόδημα ἔτοιμον· διὰ τοῦτο οἱ χωρικοὶ τῆς Ἡπείρου οὐδέποτε χορταίνουσι τὸ ψωμί. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὰ κτήνη οἱ ἀφεντάδες δὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ πέρνουν εἰσόδημα, διὰ τοῦτο δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν ν' ἀσχολῶνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἵνα ἐπιδίδωνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γεωργίαν ἐξ ἧς προέρχονται τὰ μεγάλα αὐτῶν κέρδη, δουλεύων δὲ ὁ δυστυχὴς χωρικός ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὴν γῆν δὲν ἀπολαμβάνει οὔτε τὸ ψωμί του. Πρὸς κατανόησιν τῆς θέσεως εἰς ἣν ὑπὸ οἰκονομικὴν ἰδίαν ἔποψιν εὐρίσκεται ὁ χωρικός θὰ παραθέσωμεν ἑνταῦθα μονόλογον χωριοῦ, ὃν ἔτυχε ν' ἀκούσωμεν διαμένοντες πρὸ τινος ἐν χωρίῳ τῆς Ἡπείρου.

—Τί θὰ γίνωμεν οἱ μαῦροι, ποῦ θὰ καταστήσωμεν, μᾶς ἔλυωσεν ἡ πτώχεια, μᾶς ἔγδυσαν, κοντεύει νὰ μᾶς θγάλουν καὶ τὸ τομάρι, αὐτὸ μένει πλειά, ἔχω τώρα πενήντα χρὸνια ποῦ δουλεύω καὶ δὲν ἠμπόρεσα ν' ἀπολαύσω τίποτε οὔτ' ἓνα καινούργιο φόρεμα δὲν ἠμπόρεσα νὰ κάμω εἰς ὄλην μου τὴν ζωὴν, δὲν ἔνοιωσα μία μέρα ἄσπρη, πάντοτε δυστυχία, πάντα μὲ τὸ ἄχ εἰς τὰ χεῖλη, σήμερα λείπει ἡ ρόκα, ὅσο νὰ οἰκονομήσω τὴ ρόκα, σώνε-

ται τὸ ἀλάτι, ὅσο νὰ οἰκονομήσω τὸ ἀλάτι, ξηλώνεται τὸ τσαρούχι καὶ ὄλο αὐτὴ ἢ δουλειὰ γίνεται, τσιγαρίζομασθε σὰν τὸ ψάρι καὶ δὲν ἔχομε τὴ δύναμι νὰ σκούξωμε, νὰ φωνάξωμεν· μᾶς ρούφηξεν ὄλο τὸ αἷμα ὁ ἀγᾶς καὶ μᾶς ἄφησε μισοπεθαμένους, μόλις καθόμασθε στὰ πόδια μας, δουλεύομεν μέρα - νύχτα σὰν σκλάβοι καὶ καμμιά καταντιὰ δὲν βλέπομε, δουλεύομεν ὄλο γιὰ τὸν Τοῦρκο, ἄχ!».

Καὶ παρακάτω:

«Νάξερα ἔτσι ζοῦν ὄλοι οἱ χριστιανοί; μόνον γιὰ τοὺς Τοῦρκους εἶναι αὐτὸς ὁ κόσμος; ἀπ' ὅσα καλὰ ἔρριξεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον οὔτε ἓνα δὲν ἦλθε σὲ μᾶς, ἓνα ψωμί ροκίσιο, ξηρὸ, ξηρὸ ἔχομε καὶ αὐτὸ δὲν τὸ χορταίνομεν γιὰτὶ μᾶς τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὸ στόμα ὁ Τοῦρκος· πλησιάζει τὸ Πάσχα, αἰ καλὲς ἡμέρες καὶ δὲν ἠμπόρεσα οὔτε ἀπὸ ἓνα ζευγάρι τσαρούχια νὰ πάρω τῶν παιδιῶν μου, πῶς νὰ θγοῦν τὰ κακόμοιρα ἔτσι, πῶς νὰ πᾶν στὴν ἐκκλησιὰ ξυπόλητα, ὄλόγυμα ἔγιναν παλληκάργια καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τοὺς κάμω ἕως τώρα τίποτε, δὲν προφταίνομεν τὸ ψωμί. Ἐχομε τὴν φτώχεια, ἀλλὰ μήπως ἔχομεν τὴν ἡσυχίαν; μᾶς δέρνουν, μᾶς ἀτιμάζουν, μᾶς φέρνουν κάθε μέρα σὰ στ' ἀλῶνι. Θεέ μου γιὰτὶ μᾶς ἀλησμόνησες, γιὰτὶ μᾶς ἄφησες στὴν διάκρισι τοῦ Τοῦρκου;»

... «Ἐπὶ ποῖον δὲ πνεῦμα ἐνεργοῦν οἱ ἀφεντάδες δύνασθε νὰ ἐνοήσητε ἐκ τοῦ ἐξῆς διαλόγου δύο ἀφεντάδων.

— Χαῖρῃ ἐφένδης : Πῶς πηγαί-

νεις, βέη, μὲ τοὺς ραγιαδες σου;

—Ρουστὲμ βέης: «καλὰ πηγαίνω ἀπὸ τότε ποὺ τὸ πῆρα ἐγὼ τὸ χωργιὸ ζωντάνεψαν ὀλίγον, γιατί ἦσαν πεθαμένοι προτήτερα, νὰ τοὺς φύσασες ἔπεφταν κάτω. Τοὺς εἶχε κάμει φανάργια ὁ Ἡμῖν ἀγάς.

—Χαῖρῆ ἐφένδης: Ὁ Ἡμῖν ἤξευρε τί ἔκαμνε, σὺ εἶσαι παιδὶ καὶ δὲν φέρνεσαι καλὰ δὲν ἠξεύρεις πῶς πρέπει νὰ φέρνεσαι σ' αὐτὰ τὰ σκυλιά δὲν θέλουν αὐτοὶ λευθεριά, χρειάζεται νὰ εἶσαι σκληρὸς σὰν τὴν πέτρα, νὰ τοὺς ροφίξης ὄλο τὸ αἷμα γιὰ νὰ μὴ ἔχουν τὴ δύναμι νὰ σηκώσουν κεφάλι, νὰ μὴν τολμοῦν ποτὲ νὰ σοῦ γυρίσουν λόγο· ν' ἀρπάξης, ν' ἀρπάξης ὅσον ἠμπορεῖς περισσότερο νὰ τοὺς ἀφήσης μόνον τὴν ρόκα καὶ αὐτὴ νὰ μὴ τοὺς φτάνη γιὰ νὰ εἶναι ὄλοι χρεωμένοι σὲ σένα καὶ νὰ τοὺς τραβᾶς καὶ νὰ τοὺς κάμης ὅπως θέλης· δὲν τὸ καταλαμβάνεις, ὀρὲ μπίρο μου, πῶς αὐτοὺς μᾶς τοὺς ἔχει δώση ὁ Θεὸς μοῦλκι, νὰ τοὺς ἀρμέγωμεν, νὰ τοὺς ἔχωμεν σκλάβους; αὐτοὶ δὲν ὀρίζουν τίποτε, δικὰ μας εἶναι ὄλα;»

Σὰν ἐπιβεβίωση τοῦ τρισάθλιου βίου τῶν ραγιαδῶν σὲ τουρκοκρατούμενα ἀγροκτῆματα, ἀναφέρομε τὰ ὅσα θλιθερὰ εἶδε κι' ἄκουσε, ἐπὶ τόπου, σὲ τσιφλίκια ἀγάδων (καὶ τὰ περιγράφει στὸ βιβλίον του «Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου», ἔκδοση 1952, σελ. 83) ὁ βουκολικὸς μας ποιητὴς, Βλάχος κι' αὐτός, Κώστας Κρυστάλλης.

Γιὰ τὸ ἔργο του αὐτὸ, ὁ τραγουδιστὴς τοῦ «Χωριοῦ καὶ τῆς Στά-

νης» πῆγε σὲ πινδικές περιοχές, ἐρευνώντας ἔστω καὶ γιὰ ἴχνη θλάχικων οἰκισμῶν. Ἐμεινε δὲ περισσότερο στὰ δίδυμα θλαχόφωνα χωριά, τὴ γενέτειρά του, Συρράκο στὴ θόρεια, σκλάβια πλευρὰ τοῦ Ἀράχθου — κι' ἀπέναντι, στίς ἐλεύθερες Καλαρρῦτες.

Ἡ περιγραφή τῆς ἐρευνητικῆς ἐξόρμησής του ἄρχισε ἀπὸ τὸ τότε χωριοδάκι Κατσικὰ (καὶ τώρα προάστιο τῶν Γιαννίνων).

Φυσιολάτρης ὁ συγγραφέας τῶν «Ἀγροτικῶν» καὶ ἄλλων βουκολικῶν ποιημάτων, διηγεῖται τὴν περιοδεία του ἐκεῖνη σὲ «καλλιεπῆ» καθαρεύουσα. Περίλαμπρη ἡ παρουσίαση τῆς ἠπειρωτικῆς φύσης καὶ τῶν ξωμάχων στίς γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς τους ἀσχολίες. Στάζει ὅμως πίκρα στὴν καρδιά του ὅταν βλέπει σκλάβους τῶν τσιφλικάδων.

Στὴ σελίδα 83 γράφει:

«Ὁ Κατσικᾶς... κεῖται δεξιὰ τῆς ὁδοῦ ἐπὶ χλοεροῦ ὑψώματος. Ἐχει περὶ τὰς 70 οἰκίας, καλύβας μᾶλλον εἰπεῖν, ἀχυροσκεπάστους. Οἱ κάτοικοί του, Ἕλληνες, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἶναι ὅμως ραγιαδες εἰς Μπέηδες».

Ἀνοιχτομάτης καὶ ὑμνητῆς τῆς ἀπλοϊκῆς ζωῆς, ὁ Κρυστάλλης θαυμάζει τὴν «φαιδρὰν χωριατοπούλα», χαίρεται «τὰ πλήθη τῶν ποιμνίων» καὶ «τὰς χλοεράς βοσκὰς». Βλέπει ὅτι «ὀμάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἔβαινον μὲ διάφορα τοῦ θε-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 610)

Χριστουγεννιάτικη περιπέτεια

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Σε λίγο ξμπαινα στούς κήπους τῶν Σουφλαίων, ὅταν μοῦ ρίχτηκαν νά μέ φᾶνε τὰ σκυλιά τους κι ἀνατρόμαξα. Δέν τὸ περίμενα καὶ ξαφνιάστηκα, καὶ πρόλαβα εὐτυχῶς κι ἀνέβηκα σὲ μιὰ συκιά ἐκεῖ κοντά μου, κι ἔβαλα τὶς φωνές:

— "ὦ Ζήση Σούφλαινααα! "ὦ Βασίλη Σούφλαινααα! "ὦ Σπύρο Σούφλαινααα! Τὶς φώναξα καὶ τὶς ξαναφώναξα, ὡς ποῦ μέ ἄκουσαν καὶ θγῆκε ἡ Σπύραινα ἔξω ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ μ' ἀπολογήθηκε:

— Ὅριστεεεε! Ποιὸς κρένειιιι!

Καὶ κατεβαίνοντας ἡ Σπύραινα τοὺς κήπους, γούρα τὴ γούρα, μαύλιζε τὰ σκυλιά:

— Κῶ Γκεσοῦλη κῶ! Κῶ Χαρούνη κῶ (ὀνόματα Τούρκων) Κῶωω! μωρὲ λυκοσκισμένααα! Καὶ τὰ πῆρε μέ τὰ λιθάρια. Ζυγώνοντας ἡ Σπύραινα κοντά μου, μέ ρώτησε:

— Ποιό παιδί εἶσαι, μωρὲ παιδάκι μου; Γιατί γκιζερᾶς μοναχός σου στὶς ἔρημιές τὴ νύχτα, μ' αὐτὸ τὸ χαλασμὸ μωρὲ γιέ μου;

— Ἐγὼ εἶμαι, μὸ συμπεθέρα μου, τὸ παιδί τοῦ Κούντουρου ἀπὸ τὴν Πόβλα, τῆς ἀπάντησα κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴ συκιά.

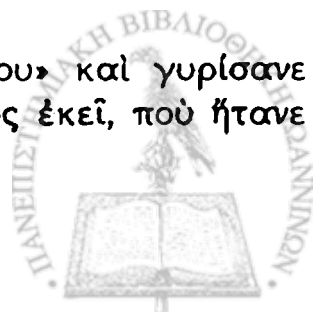
— Μπά! ποῦ νά μέ θαρέσει ὁ γουργός, ποῦ δὲ σέ γνώρισα καρδούλα μου, μοῦ εἶπε καὶ μ' ἀγκάλιασε, μέ φίλησε καὶ μέ κράτησε ἀπὸ τὸ χέρι μου νά μέ προφυλάξει

ἀπὸ τὰ σκυλιά ποῦ ἀκόμα ἀλύχταγαν. Ἡ μπόρα συνεχιζόταν καὶ ἡ βροχὴ ἔπεφτε μέ τὸ ἄσκι, ὅταν ἡ Σπύραινα κι ἐγὼ μπαίναμε στὸ σπίτι τῆς Ζήσαινας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Ζήσαινα ἦταν ἐκεῖ καὶ ἡ Βασίλαινα, ποῦ μέ καλοδέχθηκαν μ' ἀγκάλιασαν καὶ μέ φίλησαν.

— Καλὰ μωρὲ παιδάκι μου, μοῦ εἶπε ἡ Ζήσαινα, ποῦ πήγαινες μοναχό σου μέσα στὴ νύχτα καὶ στὸν κατακλυσμὸ; Αὐτὴ ἡ δολιομάννα σου πῶς σ' ἄφηκε ἔτσι νά γκιζερᾶς στὰ λόγκα καὶ στοὺς λάκκους; Ἐσύ εἶσαι μούσκεμα, ποῦ νά σέ κάτσω ἐγὼ, μοῦ εἶπε καὶ μέ πῆρε κοντά στοῦ τζάκι νά πυρωθῶ. Μοῦ ἔβγαλε τὰ σκουτιά, τὰ κρέμασε κοντά στοῦ τζάκι γιὰ νά στεγνώσουν κι μ' ἔβαλε νά κάτσω στὴν παραστιὰ στὴ γωνιά.

— Ζύγωσε τσεδῶ νά πυρώσεις τὰ χέρια σου, ποῦ εἶναι ξυλιασμένα ἀπὸ τὸ κρύγιο, μοῦ εἶπε ἀκόμα μιὰ φορά κι ἔκανε τὸ σταυρό της δυὸ - τρεῖς φορές καὶ εἶπε τὸ «Κυριελέησο», ἄλλες τόσες γιατί ἐκείνη τὴν ὥρα ἀστραψε κι ὄλο τὸ σπίτι ἔφεξε κι ἀπὸ τὶς μπουμπουναριές κουνήθηκε σὰν νᾶειτανέ σεισμὸς. Τὸ ἴδιο ἔκαναν κι ἡ Βασίλαινα μέ τὴ Σπύραινα κι ὅλες ἀντάμα φώναξαν μέ μιὰ φωνή:

— «Παναγιά μου» καὶ γυρίσανε καὶ κοίταξαν πρὸς ἐκεῖ, ποῦ ἦταν

ή δική τους ή Παναγιά ή Ἄχουρι-
ώτισσα. Τὸ ἴδιο ἔκανα κι ἐγώ, κι
ἀπὸ τὸ φόβο μου μαζεύτηκα κοντὰ
στὴ γωνιά σὰν τὸ κουβάρι.

—Μὴ σκιάζεσαι καρδούλα μου,
αὐτὲς εἶναι τοῦ Θεοῦ δουλειές, μοῦ
εἶπε ἡ Ζήσaina καὶ μὲ τὴ μασιά
τσούγκραγε τὰ κούτσουρα στὸ τζά
κι καὶ τράβαγε τὴ θράκα καὶ τὴν
ἄπλωνε κοντὰ μου νὰ πυρωθῶ.

Ἐξήγησα στὶς συμπεθέρες μου
πὼς ἔφυγα ἀνερώτητα ἀπὸ τὸ σπί-
τι μου, καὶ τοὺς διηγῆθηκα μὲ λίγα
λόγια τὴν περιπέτειά μου μὲ τὰ
φάρμακα, μὲ τὸ γιατρό, μὲ τὸν Ἄν-
τώνη Τσίτο, ποὺ δὲν μὲ περίμενε,
καὶ περισσότερο τοὺς ἔδωσα νὰ
καταλάβουν, πὼς αὐτὴ τὴ νύχτα τὸ
δίχως ἄλλο πρέπει νὰ μὲ πᾶνε στὴν
Πόβλα.

“Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀράδιασα μὲ λε-
πτομέρειες, καθὼς καὶ ὄλους τοὺς
σοβαροὺς λόγους γιὰ μένα, ποὺ
παραπάνω εἶπα. Μὲ ἀκούγανε μὲ
προσοχὴ συλλογισμένες, καὶ μὲ
μοῦτρα λυπημένα ποὺ ἔδειχναν τὴν
συμπόνια, ποὺ εἶχανε γιὰ μένα, δυ-
σκολεύονταν νὰ μοῦ ὑποσχεθοῦν
αὐτὸ ποὺ τοὺς ζήτησα παρακαλών-
τας. Βρισκόντανε σὲ δύσκολη θέση
καὶ ἦτανε στεναχωρημένες, ὅταν ἡ
Ζήσaina σηκώθηκε κι ἔριξε μερικὰ
ξύλα στὸ τζάκι καὶ συμπώντας τὰ
δαυλιὰ μοῦ εἶπε:

— Καλὰ μωρὲ παιδάκι μου, μὴ
κάνεις ἔτσι καὶ μὴ χολιάζεις, θὰ
γίνει «κολὰι» γιὰ νὰ πᾶς στὴν Πό-
βλα. Ἔλα, ζύγωσε κοντὰ νὰ πυ-
ρωθεῖς στὸ κορμάκι σου, καὶ θὰ

ἰδοῦμέ τί θὰ γένει.

Μεσολάβησε μιὰ σιωπὴ καὶ ἡ Ζή-
σaina μοῦ ξανὰ εἶπε:

— Εἶναι ποὺ μᾶς λείπουνε τὰ παι-
διά, μωρ' εὐκημένο μου, ἄλλα στὴν
ξενητιὰ κι ἄλλα στὸ στρατό, ποὺ
νὰ μ' ἔχει βαρέσει ὁ γουργός, ἄλ-
λιῶς κάποιο θὰ σὲ πήγαينه.

— Τώρα ποιός θὰ μὲ πάει μωρ'
συμπεθέρα μου; Ἄν ἦτανε ἐδῶ τὰ
παιδιά τοὺς τὸ ἔλεγα καὶ μοναχός
μου, δὲν θὰ τὸ ἔλεγα σὲ σᾶς, καὶ
δὲν σᾶς ἔπεφτα στὸ λαιμό.

Αὐτὰ εἶπα, μὲ βουρκωμένα τὰ
μάτια στὶς συμπεθέρες μου κι ἀ-
πελπισμένος κρέμασα τὸ κεφάλι
μου κάτω καὶ πύρωνα τὰ χέρια
μου στὴ φωτιά. Καὶ κεῖ ποὺ σκεπτό
μουνα κι ἔκλαιγα τὴ μοῖρα μου,
μοῦ ἦρθε μελλούμενα κι ἀπόχτησα
μιὰ ἐλπίδα ὅτι ἦτανε δυνατὸν νὰ μὲ
πάει ἀπόψε στὴν Πόβλα ἡ Σπύραι-
να ποὺ ἦτανε νεώτερη. Ἐὰν αὐτὸ
τὸ ἠθελε ἡ Ζήσaina, θὰ γινότανε τὸ
δίχως ἄλλο. Ἦμουνα σίγουρος ὅτι
ἡ Ζήσaina τὸ ἠθελε καὶ θὰ τὸ ἔκα-
νε, καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα πῆρα
κουράγιο καὶ σήκωσα τὸ κεφάλι
μου ἀπάνω καὶ γέλασαν τὰ χεῖλη
μου. Αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ Σπύραινα
βγῆκε στὸ μαντρί καὶ ἄρμεγε τὶς
αἴγες, κι ὅταν γύρισε εἶπε ἡ Ζή-
σaina:

— Ἀἴντε, μωρ' εὐκημένη μου νὰ
φκιάσωμε τὶς τηγανίτες τὰ «Τσόλια
τοῦ Χριστοῦ».

(Ἀπὸ «Τ' ἄλλοτινὰ κι ἀξέχα-
στα»).

ΜΝΗΜΕΣ ΠΙΚΡΕΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΚΑΤΟΧΙΚΑ

(Δάκρυα – αίματα – ξεσπιτωμοί)

ΚΩΣΤΑ Ι. ΠΑΠΠΑ

Η Γερμανική πυροβολαρχία από τα ψηλώματα της Ζίτσας σημαδεύει απέναντι στον Κασιδιάρη όλα τα Κρομμυδοχώρια. Για κάθε ζωηρή κίνηση που θ' αγναντέψει, θα στείλει τους... θερμούς χαιρετισμούς της με μια κανονιά.

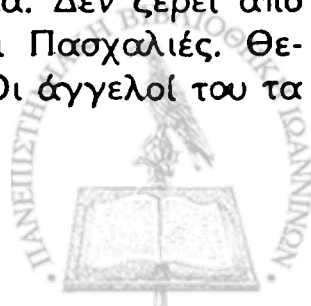
Και θα φτάσουν τα «χαιρετίσματα» κλεισμένα σε μια ολόμαυρη απαίσια γιαλιστερή οβίδα, που θα πετάξει — σκούζοντας — πάνω από λόφους και γκρεμούς, πάνω από το Θεογέφυρο και τον Καλαμά μέχρι τα ριζώματα του ελεύθερου βουνού.

Μια κανονιά μέσα στο χωριό, στην αυλή ή στη στέγη κάποιου... τυχερού σπιτιού, για να σκορπίσει τη φρίκη και τη συμφορά και να θυμίσει σ' όλους την παρουσία του κατακτητή.

Δεκέμβρης 1943. Παραμονές Χριστούγεννα.

Μια κανονιά στα τυφλά, που δεν την καρτερείς, που δεν ξέρεις, που και γιατί και πότε θάρθει, απροσδιόριστη σε τόπο και χρόνο, ανεπάντευχη και ξαφνική κι αναίτια... που κάνει τη ζωή σου κόλαση, την αντοχή σου θρύψαλα... 'Ομοια μ' αυτή που ήρθε σήμερα μεσημερικά με το δαιμονικό της σφύριγμα και γκρέμισε ένα σπίτι και σκότωσε κάποια ψυχή και μαυροφόρεσε γονιούς...

Με τη Σύνοψη στο χέρι βρήκε τον παππού μου έξω στην αυλή. Φοβήθηκε, γλίστρησε, σωριάστηκε στο χώμα. Κι έμεινε βουβός. Και μισοτελειωμένο το τροπάρι: «Χριστός γεννάται δοξάσατε... Το Θείον Βρέφος... η Αγάπη... η επί γης Ειρήνη». Μα το Γερμανικό κανόνι δεν ακούει τέτοια λόγια. Δεν ξέρει από Χριστούγεννα και Πασχαλιές. Θεός του ο Χίτλερ. Οι άγγελοι του τα

Ες—Ες. Το δικό του... Βρέφος διψάει για αίματα και δάκρυα.

Λύθηκε η ζώνη του παππού μου και η καταραμένη κήλη, που χρόνια τον βασάνιζε, ξεχύθηκε — όγκος τρανός — έξω απ' αυτή. Η δεύτερη κανονιά με βρήκε κοντά στο αναμμένο τζάκι μάταια αγωνίζομαι μαζί με τη μάνα μου να γιατρέψω τους πόνους του.

Η παγωμένη κήλη δεν πήγαινε στη θέση της κι ο άτυχος παππούς μου αγγομαχούσε σα βεριό λαθωμένο.

—«Πως φτάνουν και τούτα τα Χριστούγεννα» ψιθύρισε ο πατέρας μου. Και συμπλήρωσε καταλυπημένος: «'Όμοια με τα περσινά, χωρίς δώρα και χαρές και τραγούδια...».

— «Και χειρότερα — τον διέκοψε η μάνα μου — με πείνα, με φόβους και λαχτάρες και σκοτωμούς...».

Ο φόβος για την τρίτη κανονιά, που ευτυχώς δεν ήρθε, ήταν ζωγραφισμένος στα πρόσωπα των γονιών μου. 'Όσο κι αν προσπάθησαν δεν μπόρεσαν να κρύψουν την αγωνία, που τους βασάνιζε. Οι πληροφορίες έδειχναν άσχημες.

.....

Πήρα το δρόμο βιαστικός για το μεσοχώρι. 'Επρεπε να μάθω... Δύο πιτσιρίκια κατηφόριζαν για τη γιαγιά τους. 'Ηθελαν να της πουν τα κάλαντα. Σταμάτησαν φοβισμένα στην άκρη του δρόμου. Η γειτόνισσα πió πέρα αμπάρωνε τις πόρτες και καλούσε τα παιδιά της νάναι έτοιμα. Οι φωνές και τα μοιρολόγια για το θύμα της κανονιάς από

τα ψηλώματα του χωριού κάνουν πió τραγικές τις δύσκολες ώρες του ανάστατου χωριού.

Ανηφορίζω... σκέπτομαι και μελαγχολώ. Θυμούμαι άλλες Χριστουγεννιάτικες ημέρες άλλων καιρών αξέχαστες και τόσο αγαπημένες. Τότε που ήμουνα μικρός. Μικρός κι ανήξερος. Με πόση λαχτάρα περίμενα τις 'Αγιες μέρες, που θα φορούσα τα καινούργια μου παπούτσια και το κόκκινο λουρί. Και κείνα τα πολλά καλούδια για μένα και τ' αδέρφια μου από τα «Γιάννενα», ζαχαρ'κά και διάρες, μαντήλια και κορδέλλες για τις αδερφές μου, αλυσσιδίτσες με κρικέλες και κείνο το μαγικό σουγιά, που θα τον κρέμαγα στη δεξιά μου τσέπη... λεβεντιά και καμάρι μου.

Ο «Κολοκοτρώνης» μου, για να πελεκάω τις γκλίτσες μου, να ξεφλουδίζω τις κοτσουπιές και να φτιάχνω τζαμάρες. Να κόβω φέτες το ψωμί, να κόβω τα ξλάγγουρα και τα καστραβέτσια, να καθαρίζω τα σύκα που ήταν προύσκαλα κι έβγαζαν γάλα.

Τότε που ρώταγα τη μάνα μου: «Κι πότε θ' άρθ'... ο Χριστούλ'ς μάνα;»

—«Θ' άρθ'..., πιδί μ', θ' άρθ... Να είσι φρόν'μος κι θα μας φέρ... χίλια καλά».

Κι ερχόταν ο Χριστούλης μας ολόγλυκος κι ειρηνικός. Χαρούμενος και λαμπερός. Καλόδεχτος στο σπίτι μας και ζέσταινε τη φαμελιά. Ο καλός Χριστούλης που μας γέμιζε χαρά... ελίπδα... όνειρα...

Μα εφέτος το Θείο Βρέφος φτάνει κατατρομαγμένο από το Χιτλε-

ρικό κανόνι. Φτωχό ανέλπιδο και φοβισμένο, δίχως χαρές, χωρίς προσφάγια και ψωμιά και όνειρα κι απαντοχή.

Μας καλεί να φύγουμε από τα σπίτια μας. Να κρυφτούμε όμοια με τον αιμοχαρή κατακτητή τον Ηρώδη του λαού μας.

Κι είναι το κρύο τσουχτερό και το ψωμάκι μας λειψό. Κι είναι η καρδιά μας παγερή, όμοια με τα χέρια μας ξυλιασμένα από το ξεροθόρι κι από το χιονιά.

.....

Γυρίζω τρέχοντας στο σπίτι.

—«Φύγετε γρήγορα. Πάρτε όσα μπορείτε σύντομα και κρυφτείτε. Γερμανική δύναμη κατευθύνεται προς τα Κρομμυδοχώρια». Είναι οδηγίες του στρατ. υπεύθυνου του χωριού.

Ο άρρωστος παππούς βογγάει κοντά στο αναμμένο τζάκι. Τον βλέπω και πονάει η ψυχή μου. Οι αδελφές μου κλαίνε και θρίζουν τον Χίτλερ:

—«Ανάθεμά σε καταραμένε, που μας ξεσπιτώνεις τέτοιοι καιρό!...».

Ο αδερφός μου 13 ετών, αρπάζει τις τρεις γιδούλες μας και χάνεται για να κρυφτεί στο δάσος. Τον ακολουθούν οι αδελφές μου φορτωμένες με μπόγους ρούχα και λίγα τρόφιμα, αφού αποχαιρέτησαν τον παππού.

Ο δάσκαλος πατέρας μου σκεφτικός και αμίλητος. Έτσι ευαίσθητη και ντελικάτη που είναι η φτιασιά του, υποφέρει περισσότερο από όλους μας.

— «Φύγε πατέρα... μην αργείς».

του μίλησα σιγά.

— «Οι Γερμανοί μπήκαν στο Πίθινο και κατευθύνονται προς Ιερομήμη», φωνάζει ο αγροφύλακας από το δρόμο απέναντι.

—«Βιαστείτε...».

Χαϊδεύει απαλά το μέτωπο του άρρωστου παππού, ο πατέρας μου.

Σκύβει τον φιλεί και του ψιθυρίζει: «Κουράγιο». Πνίγεται στους λυγμούς. Άλλαξε δυό κουβέντες με τη μάνα μου κι ύστερα μου φωνάζει:

—«Κώστα, πρόσεξε. Δεν ωφελούν παλικάριές».

Την ώρα που έκλεινε την πόρτα μου ξαναλέει σιγά:

—«Πρόσεχε τη μάνα σου. Πονάει πολύ η ψυχή της. Μην την αφήσεις μοναχή».

Κι έφυγε με το καταφορτωμένο αλογάκι μας, να θρεί τ' αδέρφια μου.

.....

Χτυπάει η καμπάνα του χωριού δυνατά κι ασίγαστα. Μα δεν καλεί τους χωριανούς για τον Εσπερινό. Είναι η φωνή της άγρια, κραυγή σπαρακτική. Μοιάζει με μάνα του χωριού, που οδύρεται και κλαίει και νοιάζεται για τα παιδιά της. Τα καλεί, να φύγουν, να κρυφτούν. Να γλυτώσουν από το φονιά και το ληστή.

.....

—«Φύγε παιδί μου». Μου φωνάζει δακρυσμένη η μάνα μου, ενώ με τα δυό της χέρια χαϊδεύει τα κάτασπρα μαλλιά του άρρωστου πατέρα της.

—«Και συ;» Τη ρωτάω σιγά κι α-

πόκριση δεν παίρνω.

Οι Γερμανοί έφτασαν στο Βασιλόπουλο. Είναι πολύ κοντά μας... Φιλώ το χέρι του παππού, που βαριαναστενάζει. Αρπάζω τη μάνα από το χέρι, μα κείνη αντιστέκεται:

—«Φύγε... Φύγεε!!!» Φωνάζει κι είναι η φωνή της σπαραγμός.

—«Όχι, μαζί θα φύγωμε, για εδώ θα μείνουμε κι οι δυό».

Με κοίταξε αγριεμένα. Τέτοιο λόγο δεν περίμενε. Κι έπρεπε να διαλέξει ανάμεσα στον εικοσάχρονο το γυιό και τον ασπρομάλλη πατέρα... Το δίλημμα ήταν φοβερό. Κι αποφάσισε....

Αγκαλιάζει στερνή φορά τον άρρωστο. Θέλει να τον πάρει στους ώμους της να τον ζαλικωθεί. Να τον πάρει εκεί στην άγρια ερημιά του λόγγου... Μα ο γέρος είναι ασήκωτος και φοβεροί οι πόνοι του. Τη σέρνω από το χέρι και κλείνω θιαστικά την πόρτα.

.....

Τώρα η καμπάνα δε χτυπάει... Βουβάθηκε απ' το κάλμα. Οι πρώτες τουφεκίες σφυρίζουν στον αέρα. Οι Γερμανοί είναι κοντά. Το άδειο χωριό δεν τους φοβάται πιά. Μήτε κι εγώ και η μάνα μου. Μας προστατεύει η ρεματιά...

.....

Στο σπίτι που γυρίσαμε την άλλη μέρα το πρωί, ο παππούς δεν πόνναγε, μήτε βογγούσε πιά. Κι ήταν μια μέρα παγερή. Παραμονές, Χριστούγεννα.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΝΤΑΦΕ ΜΕΝΤΖΛΙΣΙ!

Γράφει στο φύλλο της 15 Νοεμβρίου 1899 ή έφημερίδα «Άγων» του από Δολιανά της Ήπειρου στην Άθήνα έκδομένη Ίωάννου Λαμπρίδη:

Πρό τινος, έγένετο εν Ίωαννίνους έκτάκτως συνεδρίασις του Διοικητικού Συμβουλίου (ίνταφέ Μεντζλισί) εις ό παρευρέθη ό Βαλῆς, ό καδῆς, ό μουφτῆς και ούδεις άλλος. Ό Βαλῆς διέταξε τόν γραμματέα ν' αναγνώσει τήν ήμερησίαν διάταξιν' επί τῆ παρατηρήσει δέ τούτου «ότι δέν είναι άπαρτία», ό Βαλῆς γελών ειπε:

— Χαμένε, δέ θλέπεις και τά ύπόλοιπα μέλη; και έδειξε τας έδρας, ιδού ό δεσπότης έφέντης, ιδού ό (όνομα "Ελληνος παρέδρου) έφένδης.

Άνεγνώσθη όθεν ή ήμερησία διάταξις, άπεφασίσθησαν τά δέοντα και τήν έπαύριον τά ανθρώπινα έδώλια έσφράγισαν τας έν άπουσία αυτών ληφθείσας άποφάσεις. Άλλά διατί όχι; μήπως δέν είναι άφωνοι, ως τά ύπ' αυτους ξύλινα έδώλια όταν είναι παρόντες ή μήπως τά έν ξύλοις κοσμήματα δέν κοσμοϋσι και ξύλινα ανθρώπων στήθη;

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

„Ερως άνίκατε μάχαν...„

Η ΑΒΥΣΣΑΛΕΑ ΑΝΑΛΓΗΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΙΚΟΥ ΠΑΘΟΥΣ ΠΟΥ ΦΕΡΝΕΙ ΔΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΡΙΣΙ

+ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ. ΛΑΖΑΡΗ

Ήταν παραμονές Χριστουγέννων τοῦ 1937 στὰ Γιάννενα, πού στοῦ δευτέρου ἀνακριτικό γραφεῖο (ἀπάνω) καί στοῦ κοινὸ γραφεῖο τῶν δυὸ ἀντεισαγγελέων (κάτω), δυὸ σομπίτσες ἀγωνιζόνταν σὲ προχωρημένη βραδυάτικη ὥρα νὰ λιγοστέψουν τὸ τσουχτερὸ κρύο τοῦ χιονιᾶ μὲ τὰ τελευταῖα κομμάτια πουρναριοῦ ποῦχαν ἀπομείνει.

Ὁ ἀνακριτὴς τοῦ δευτέρου, νεώτατος ἀλλ' ἐξαίρετος πρωτοδίκης Σ. Λ., ἐξήταζε τελευταῖα μάρτυρα τῆς δικογραφίας ποῦχε μπροστά του μιὰ λυγερή, ἐντυπωσιακὰ ὀμορφη καὶ καλοντυμένη κοπέλλα 16—17 χρονῶν ἀπ' τὰ Κατσανοχώρια.

Κι' ὁ ἀντεισαγγελεὺς Χ.Λ. μονάχος του στοῦ γραφεῖο ἐπεξεργάζονταν μηνύσεις, ὅταν μ' ἓνα χτύπημα στὴν πόρτα προχώρησε κοντά του ὁ γραμματεὺς τοῦ ἀνακριτοῦ:

— Κύριε Εἰσαγγελεῦ, σᾶς παρακαλεῖ ὁ κ. Λ. ν' ἀνέβητε στοῦ γρα-

φεῖο του γιατί εἶναι ἀνάγκη.

Ὁ ἀντεισαγγελεὺς ἀνεβαίνοντας τὴ σκάλα ἀντελήφθη ἔξω ἀπ' τὸ γραφεῖο τοῦ ἀνακριτοῦ δυὸ νέους χωρικούς μεταξὺ 20 καὶ 30 χρόνων πού ἐβημάτιζαν ξεφυσώντας μὲ νευρική διέγερση. καὶ στὴ γωνιά τοῦ διαδρόμου ἀκουμπισμένον ἕναν ἡλικιωμένον ἄνδρα, πού κρατοῦσε τὸνα χέρι μὲ τ' ἄλλο κι' εἶχε τὸ κεφάλι σκυμμένο μὲ ὄψη σκοτεινὴ, ἀτημέλητο καὶ τὸ πρόσωπο αὐλακωμένο ἀπ' τὶς ρυτίδες τῆς σκληρῆς ἀγροτικῆς βιοπάλης.

Ἐν συνεχείᾳ, μπαίνοντας στοῦ ἀνακριτικό βρῆκε τὸ φίλο του ἀνακριτὴ ὄρθιο μπροστά ἀπ' τὸ κάθισμά του καὶ τὴ χωριατοπούλα ἐπίσης ὄρθια ἀπέναντί του ἓνα βῆμα μπροστά ἀπ' τὸ γραφεῖο του.

Χωρὶς ν' ἀνταλλάξουν λέξη ἐκτὸς ἀπ' τὴν συνάντηση τῶν βλεμμάτων τους, ὁ ἀνακριτὴς ἀπευθύνθηκε στὴν κοπέλλα:

— Τώρα πού ἐκάλεσα καὶ τὸν κ. Εἰσαγγελέα γιὰ νὰ σ' ἀκούσει κι' αὐτὸς Κερασούλα, σὲ ξαναρωτῶ : Πές μας ἀληθινὰ καὶ εἰλικρινὰ ποιὸς σὲ κατέστρεψε;

— Σοῦ τῶεῖπα καὶ γληγορώτερα... ὁ πατέρας μου πού εἶναι ἀπόξω!

— Ἐπιμένεις λοιπόν! Πέρασε τώρα λίγο ἔξω καὶ περίμενε. Θὰ σὲ ξαναφωνάξω σὲ λίγο.

Κι' ὅταν ἡ κοπέλλα ἐβγήκε ὁ ἀνακριτὴς ἐξήγησε στὸν ἀντεισαγγελέα:

— Ἀγαπητὲ Χ., ἐπειδὴ, φυσικὰ δὲν ξέρεις τὴν ὑπόθεση, γιὰ τὴν δικογραφία τῆς ἀστυνομικῆς προανακρίσεως τὴν παρέλαθε καὶ μοῦ τὴν διεβίβασε ὁ Α. (ὁ ἄλλος ἀντεισαγγελεύς), σοῦ ἐξηγῶ τὴν περίληψή της. Τὴν κοπέλλα αὐτὴ τὴν ἀπήγαγε ἀπ' τὸ σπίτι τῶν γονέων της καὶ ἐξηφανίσθη μαζύ της, ἀφοῦ τὴν διέφθειρε ὁ ἄνδρας τῆς μεγαλύτερης ἀδελφῆς της μὲ δυὸ μικρὰ παιδιά. Κατόπιν καταγγελίας τοῦ πατέρα της, ἡ ἀστυνομία ἐτέθη εἰς καταδίωξιν των καὶ κατῶρθωσε ν' ἀνεύρη τὴ μικρὴ καὶ τὴν ἐπανέφερε στοὺς δικούς της, ἀλλ' ὁ ἀπαγωγεὺς μέχρι τῆς σήμερον παραμένει ἀσύλληπτος. Τώρα, ἐξεταζομένη, μοῦ ἀπαντᾷ, ὅπως ἄκουσες, ἐπιμόνως πῶς τὴν διέφθειρε ὁ πατέρας της.

Ἔχω τὴν ὑπόνοιαν ὅτι σκοπὸς τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον πιθανώτατα τῆς ὑπέβαλεν ὁ διαφεύγων ἀπαγωγεὺς, εἶναι νὰ θάλει τὸν πατέρα καὶ τ' ἀδελφία της ν' ἀλληλοσκοτωθοῦν κι' ὅποιος ἀπ' αὐτοὺς ἐπιζήσει νὰ πάει φυλακὴ.

γιὰ ν' ἀπομείνει αὐτὴ ἀνενόχλητη στὶς μοιχευτικὲς τῆς σχέσεις μὲ τὸ γαμπρό. Ὁ πατέρας καὶ τ' ἀδελφία της, πού τοὺς ἀνέκριναν προηγουμένως εὐρίσκονται ἐν ἐξἄλλω ἀγανακτῆσει γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ συμφορὰ πού τοὺς θρῆκε. Ἄν μάθουν δὲ καὶ τὴ ρετινιὰ πού θέλει νὰ κολλήσει ἢ μικρὴ στὸν πατέρα της, τὸ λιγώτερο πού εἶναι πιθανὸν νὰ κάμουν θὰ εἶναι νὰ σφάξουν αὐτὴ, ὅποτε πάλι θὰ κερδίσει χρόνον ὁ πραγματικὸς ὑπεύθυνος τῆς τραγωδίας. Ἐπειδὴ, φυσικὰ δὲν μπορῶ νὰ γράφω ὅ,τι μοῦ καταθέτει, χωρὶς καταναγκασμό, εἶχα τὴν ἐμπνευση νὰ τῆς ἀπευθύνω ἐρωτήσεις πρὶν τὴν ὀρκίσω καὶ μοῦ λέει στερεοτύπως αὐτὸ πού ἄκουσες γιὰ τὸν πατέρα της. Ἐπειδὴ ξέρω πῶς ἀπ' τὴν ἑπταετῆ δικηγορία σου θὰ χεῖς εἰδικὴ πείρα στὴν ποινικὴ πρακτικὴ καὶ τὰ σχετικὰ τερτίπια, σὲ κάλεσα μήπως μπορεῖς νὰ μὲ βοηθήσεις. Πῶς βλέπεις τὴ σκέψη μου πάνω σ' αὐτό;

— Ἡ ἐμπιστοσύνη σας, ἀγαπητὲ μου Σ., ἔστω καὶ ὡς ἀπλὴ προσδοκία μὲ τιμᾶ καὶ θὰ κάμω μαζύ σου ὅ,τι μπορῶ γιὰ νὰ βγάλωμὲ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ προλάβωμὲ τὰ αἵματηρὰ ἐνδεχόμενα πού εὐλόγως φοβεῖσαι, γιὰ τὴν ἐγώ, καίτοι ἀνειδοποίητος, ἀντελήφθην πῶς αὐτοὶ ἀπ' ἔξω εὐρίσκονται ἐν ἀπογνώσει. Κάλεσέ τὴν λοιπόν ν' ἀγωνισθοῦμε μαζύ.

Ἡ κοπέλλα ἐκλήθη καὶ πάλιν, ὅποτε ἄρχισε νὰ τῆς μιλᾷ ὁ ἀντεισαγγελεύς:

— Πρόσεξε, Κερασία, τί θὰ σοῦ πῶ γιὰ ν' ἀποφασίσεις νὰ μαρτυρή-

Η ΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 159 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Μαθητές του Γυμνασίου Παγωνιανής (Βοστίνας) 1937; Καθηγητές από αριστερά. Όρφανός, Εύαγγ. Γ. Στάθης Λαμπρίδης, Γιώργ. Μουλαράς, γυμνασιάρχης (αργότερα Παπαματθαίου), Γ. Μπέγκας, Πελοποννησίτης. Ξαπλωμένοι: Μιλτ. Κόρδας, Παπαϊωάννου, Άθαν. Παπαχαρίσης. (Άρχειο Ι. Παπαγιαννίδη)

Τό κτήριο του Γυμνασίου Παγωνιανής.

(Άρχειο Άθαν. Λέκκα)

Αρμάτα

Το χωριό Αρμάτα (Αρμάτοβο) Κονίτσας.

(Αρχείο Δέσπ. Καρτέλη)

Δασκάλοι στις Πάδες. Κυργιάννη Άλεξ., Γιάνναρη, Κυργιάκης, Τσέπη, Άπ. Βερτόδουλος, σχολικός κτων, Πόπη Γιάνναρη, Όλγα Καβάλα.
(Άρχείο Δέσπ. Καρβέλη)

Παδιώτισσες με τοπικές φορεσιές.

(Άρχείο Δέσπ. Καρβέλη)

1-9 3 8

Απεικονίζονται από τους Καθηγητές: Καρόκος, "Εξαρχος, ο Εύ.
Μπουκουβάλας, Νικολάου. Κι από τους μαθητές: Α' σειρά:
Πιλέτσης, Δημ. Τσελεμέγκος, Λάππας, Ντάκος. Β' σειρά: Λυ-
δός, Κέντρος.
('Αρχείο Τασ. Σταύρου)

"Άγιος Νικόλαος Γραμμένου (1650;). Άνακαινίστηκε τὸ 1804. (Ἄρχεῖο Κώστα Βελιάρουτῆ)

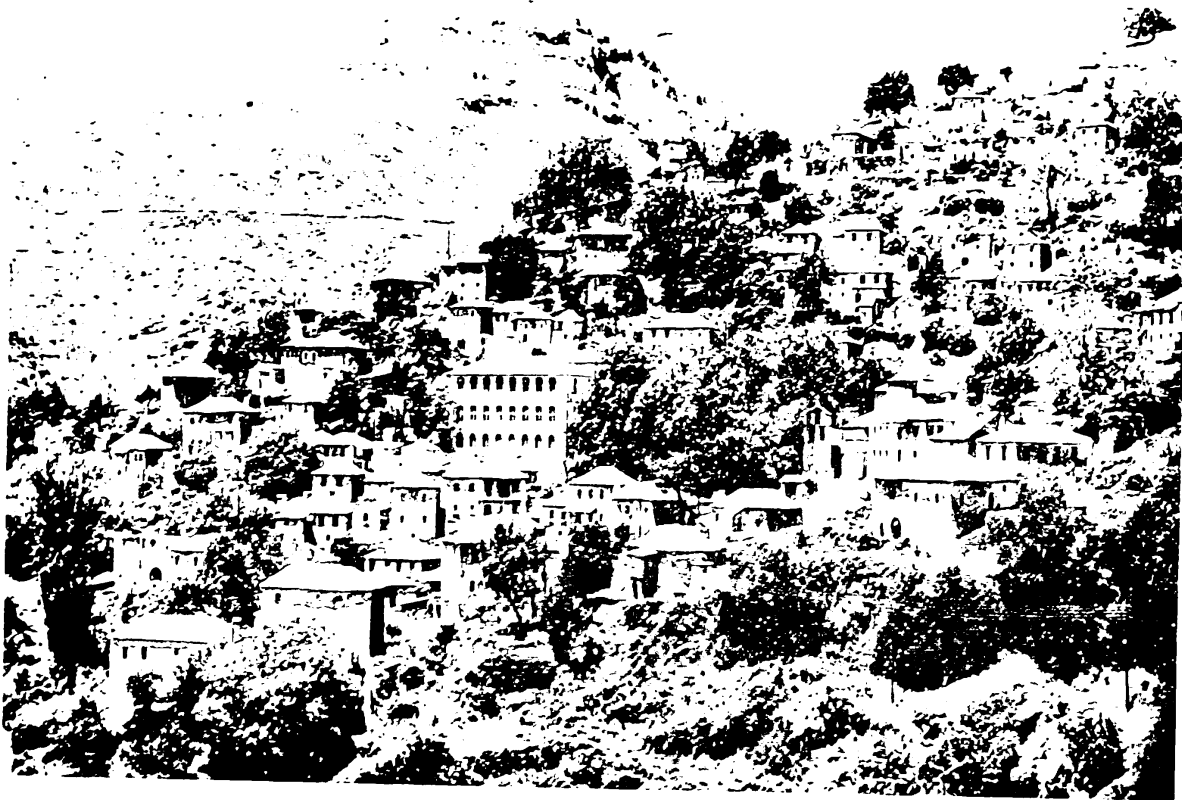

Κοπέλλες τοῦ Γραμμένου μὲ τίς τοπικές τους φορεσιές.

(Ἄρχεῖο Κώστα Βελιάρουτῆ)

"Αποψη Συράκου.

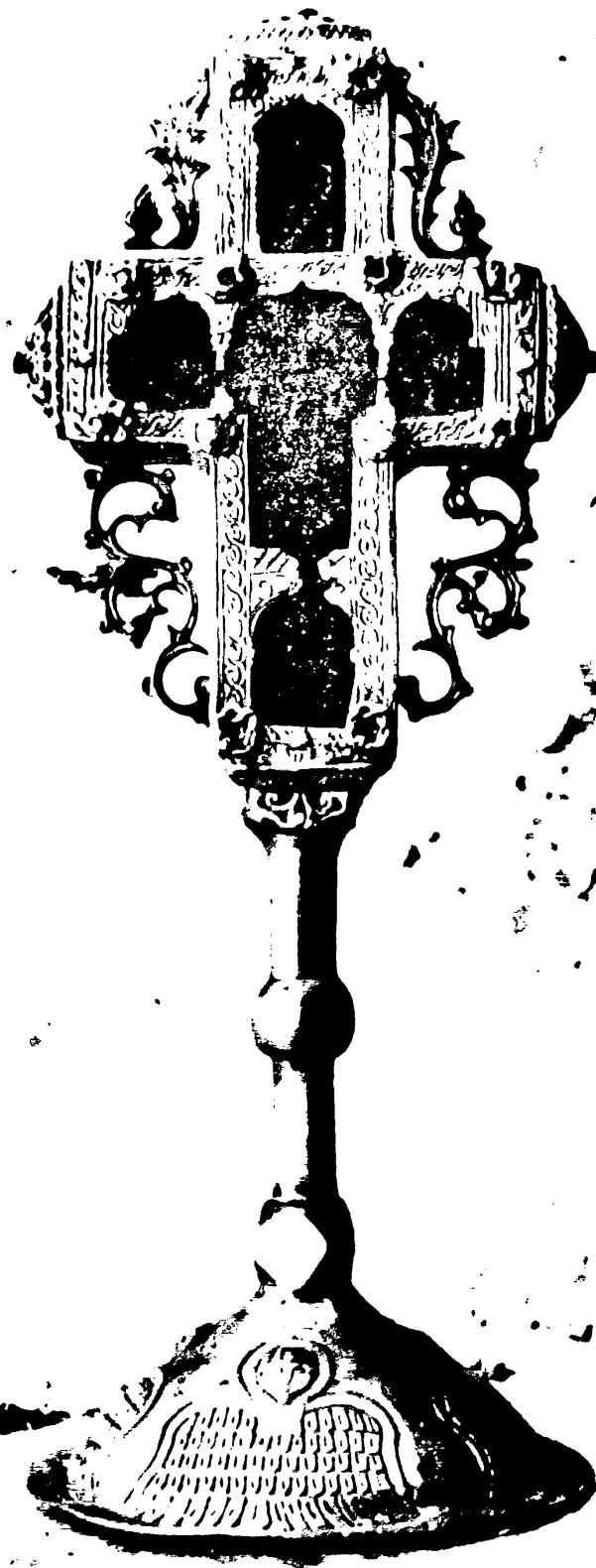
(Άρχείο Θ. Καρθούνη)

Τελειόφοιτοι του Γυμνασίου (Ζωσιμαίας) Ίωαννίνων 1930.

(Άρχείο Άθαν. Λέκκα)

Σταυρός αφιερωμένος στον 'Ι. Ναόν 'Αρχαγγέλου (Μιχαήλ) Γραμμένου 1670.

('Αρχείο Κ. Βελιαρούτη)

σαι κανονικὰ ἀνεπτυγμένη στὸ μυαλό, ἂν πηγες στὸ σχολεῖο, ἂν ἔχεις καταλάβει τί εἶναι ὁ Χριστὸς μας πού σὰν μεθαύριο κατέβηκε νὰ γεννηθεῖ σὰν ἄνθρωπος κοντά μας γιὰ νὰ μᾶς δείξει τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας ἀπ' τὸ κακὸ καὶ τὴν ἁμαρτία. Καὶ πόσο βαρὺ καὶ ἀθάσταχτο κρῖμα εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ μας νὰ δίνουμε ὄρκο στ' ὄνομά του καὶ νὰ λέμε ψέμματα ὑποστηρίζοντας ἕνα ἔγκλημα. Ἐμεῖς τὴν ἀλήθεια τὴν ξέρουμε ἀπ' τοὺς μάρτυρες, πού ἔχουν ὀρκισθεῖ πρὶν ἀπὸ σένα, κι' ἀπ' τὸ γιατρὸ πού σ' ἐξήτασε. Ἄν ὀρκισθεῖς καὶ δὲν πεῖς τὴν ἀλήθεια ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς πρέπει νὰ σε στείλει στὸ δικαστήριο γιὰ ψευδορκία, καὶ δὲν εἶναι στὸ χέρι του νὰ κάμει ἄλλοιῶς. Ἄν ἔχασες τὴν παρθενία σου εἶναι κρῖμα νὰ χάσεις καὶ τὴν ψυχὴ σου καὶ νὰ δικαστεῖς γιὰ ψευδορκία. Τώρα θάλε τὸ χέρι σου στὸ Εὐαγγέλιο:

— Μὰ ἐγώ... δὲ θέλω νὰ ὀρκιστῶ.

— Δὲν εἶναι στὸ χέρι μας νὰ μὴν ὀρκιζόμεστε ὅταν πρέπει, γιατί κι' ἂν δὲ θελήσουμε νὰ ὀρκιστοῦμε, πάλι τιμωρούμαστε γιὰ ψευδορκία.

— Μὰ... τί θέλετε νὰ σᾶς πῶ ἐγώ, ἀφοῦ ἔχετε ἀνακρίνει τοὺς ἄλλους καὶ σᾶς τὰ εἶπανε;

— Ἐμεῖς, Κερασία, δὲ θέλουμε ἀπολύτως τίποτε. Ἐσὺ πρέπει νὰ πεῖς τὴν ἀλήθεια.

— Κι' αὐτὸς τί θὰ γίνει ἔπειτα;

Τῆς ἐξήγησε τότε ὁ ἀντεισαγγελεὺς:

— Αὐτὸς, βέβαια θὰ τιμωρηθεῖ. Ἄν ὅμως πεῖς τὴν ἀλήθεια κι' ὁ γαμπρός σου γυρίσει σὴν γυναῖκα

καὶ στὰ παιδιὰ του, μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ παραιτηθεῖ ἀπ' τὴ μήνυση γιὰ νὰ μὴ χαλάσουν καὶ τὰ δυὸ σπίτια καὶ νὰ μὴν τιμωρηθεῖ κι' ἐκεῖνος.

Ἡ χωριατοπούλα ὀρκίστηκε μισοκαταπίνοντας τὶς λέξεις τοῦ ὄρκου κι' ἄρχισε:

— Ὅταν παντρεύτηκε ἡ ἀδερφή μου, ὁ πατέρας τῆς ἔδωκε προῖκα ἕνα σπιτάκι κοντὰ καὶ πλάι στὸ δικό μας κι' ἔμειναν ἐκεῖ. Ὅταν ἔμεινε ἔγκυος κι' ὅταν γεννήθηκε τὸ πρῶτο παιδί, ἐγὼ τὴ βοηθοῦσα κι' ἔκανα τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ ὅταν ἐκείνη εἶχε δουλειὲς ὄξω. Ὁ γαμπρός μ' ἀγαποῦσε γι' αὐτό, καὶ κάποτε μὲ χαιδεύε χωρὶς νὰ πάει ὁ νοῦς μου στὸ κακό. Ἐπειτα προχώρησε... Στὴν ἀρχὴ ντρεπόμουνα.. ἔπειτα συνήθισα ὥσπου μὲ κατάφερε καὶ μ' ἔκαμε γυναῖκα του. Αὐτὸ ἔγινε πολλές φορές, ὡς τελευταῖα πού μοῦπε νὰ φύγουμε μακριὰ, νὰ ζήσουμε μαζύ. Τὸ ἤθελα κι' ἐγώ. Ἔτσι φύγαμε, ὥσπου γιὰ νὰ μὴν τὸν πιάσουν οἱ χωροφύλακες παρουσιάστηκα ἐγὼ γιὰ νὰ τοῦ δώσω καιρὸ νὰ φύγει. Αὐτὰ εἶναι. Δὲν ἔχω τίποτ' ἄλλο, καὶ ψέμματα ἔλεγα πῶς μὲ πείραξε ὁ πατέρας μου.

Οἱ δυὸ δικαστικοὶ ἀνακουφίσθηκαν.

— Ἄντε νὰ πᾶς τώρα στὸ καλὸ μὲ τοὺς δικούς σου κι' ὁ Χριστὸς νὰ βοηθήσει νάβρει ἡ ἀδερφή σου τὸν ἄνδρα τῆς καὶ τ' ἀνηψάκια σου τὸν πατέρα τους.

Ἡ μικρὴ ὅμως, πρὶν φθάσει σὴν πόρτα, γυρίζοντας στοὺς δυὸ κατάπληκτους δικαστικούς:

—Νά... πάρτε τήν ἀλήθεια. Ἐγώ
θὰ πάω νά τόν ξαναβρῶ καί νά ζή-
σω μ' ἐκεῖνον. Ἄς κόψουν τὸ λαιμό
τους κι' ἡ ἀδερφή μου καί τὰ παι-
διά της κι' ὅλοι τους!

Ποιά νά ἦταν ἄραγε ἡ τελικὴ
λύση αὐτοῦ τοῦ οἰκογενειακοῦ δρα-
ματος;

Αὐτό δὲν τὸ ἔμαθε κανεὶς ἀπὸ
μᾶς. Ὁ γράφων ὅμως ἀπάνω σ' αὐ-
τὸ τὸ θέμα θυμᾶται ζωηρὰ τὸ ἀνε-
πανάληπτο χωρικὸ ἀπ' τὴν «ΑΝΤΙ-
ΓΟΝΗ» τοῦ Σοφοκλέους (στίχοι
781—789), ποὺ ἐπιγραμματίζει τὴν
ἀμάχητη παντοδυναμία τοῦ ἔρωτα,
σὲ δική του μετάφραση. Τὴν παρε-
νέβαλε πολὺ ἀργότερα ἀγορεύων
εἰς τὸ Κακουργιοδικεῖον Ἀθηνῶν,
ἐπίκαιρα γιὰ τὴν δικαζόμενη ὑπόθε-
ση, καὶ στὴ διακοπὴ ποὺ ἐμεσολά-
βησε πρὸ τῶν ἀγορεύσεων τῶν συ-
νηγόντων, τὸν ἐπλησίασεν ἔνορκος,
γυνμασιάρχης ἐν ἐνεργείᾳ, ἐρωτῶν
τίνος ἦταν ἡ μετάφραση αὐτὴ ποὺ
δὲν εἶχε τὴν τύχην νά τὴν συναντή-
ση πουθενά καὶ ποὺ τόσο τὸν ἐντυ-
πωσίασε γιὰ τὴν πιστότητά της,
παρακαλέσας νά τοῦ δοθεῖ καὶ ἀν-
τίγραφον:

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ:

Ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν
Ἔρωσ ὡς ἐν πλεύμοσι πίπτεις.

.....

Ἡ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ἔρωτα ποὺ σὲ μάχη δὲ νικίεσαι
ποὺ μὲς τὰ σωθικά χτυπᾶς τὰ νεῖατα
ἐστὶ ποὺ ξενυχτᾶς κι' ἀποκοιμέσαι
στῆς κοπελιᾶς τὰ μάγουλα τ' ἀφράτα
ποὺ ἀπ' τὰ πειλάγη ἀπάνω ξεπετείεσαι.

καὶ μὲς' ἀγροτοκόλωνα ἀπαντιέσαι,
ποὺ ἀθάνατος κανεὶς δὲ σοῦ γλυτώνει
κι' οὔτε θνητὸς ποὺ ἂν σ' ἔχει παλαβώνει.
Ἐστὶ καὶ μὲς τῶν φρόνημων τῆ γνάστη
μὰ λώβα σπέρνεις νά τὴν ξεφροντώσει
καὶ μὲς' ἀνθρώπους ἀπ' τὸ ἴδιο αἶμα
διχόνοιες ξεστηκλώνεις· μὰ τὸ ἐλέμμα
κι' ἡ τσαχπινιά τῆς ἡμορφῆς νικάει
καὶ τοὺς νόμους ἀκόμα, ἀφοῦ γελᾶει
κι' ἐρωτοπαίζει: ἀνίκητη ἢ Ἀφροδίτη.

Ἀθήνα 1957

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ. : Ὁ αἰμίμηστος
Χριστόφ. Λάζαρης δὲν ἦταν μόνο
ἓνας διακεκριμένος δικαστικός
(Εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν) μὰ ταυτό-
χρονα κι ἓνας λόγιος, πνευματικός
ἄνθρωπος, ποὺ ἀφῆκε καὶ συγγρα-
φικὸ ἔργο.

Αἱ πηγαὶ τοῦ Ἠπειρώτου Χωρικοῦ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 591)

ρισμοῦ ἐργαλεῖα πρὸς τοὺς σφρι-
γῶντας ἀγρούς...»

Καὶ ξεσπάει «ἐκ θαθέων» ὁ πό-
νος του (στὴ σελ. 86) γιὰ τὴν κα-
τάντια τῆς δύσμοιρης ἠπειρωτικῆς
ἀγροτιᾶς:

«Πόσοι τῶ ὄντι χαρίεις καὶ εὐ-
δαίμων εἶναι ὁ ἀγροτικός θῖος, ὅ-
ταν κοπιάζη τις διὰ τὸν ἑαυτὸν
του! Ἀλλὰ πόσον ὀχληρὸς καὶ ἀ-
φόρητος καταντᾶ, ὅταν κοπιάζη τις
διὰ Μπέην καὶ Ἀγᾶν, διὰ τοῦτο
οὐδέποτε σᾶς ἐμακάρισα ἐκ ψυχῆς,
ἀτυχεῖς τῆς Ἠπειροῦ ἀγρόται!»

Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ

ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ

ΤΗΣ ΔΕΣΠΩΣ ΚΑΡΒΕΛΗ

Δέσπω Καρβέλη

Η Δέσπω Καρβέλη, κατάγεται από τα Γιάννενα. Είναι δασκάλα. Εργάστηκε στην Ήπειρο, Αιτωλο-ακαρνανία, Κομοτινή, και Αθήνα.

Από το 1965 εγκαταστάθηκε οικογενειακώς στους Αγ. Θεοδώρους Κορινθίας. Πρωτοδημοσίευσε στην εφημερίδα «Αώος» της Κόνιτσας. Συνέχισε στο «Ήπειρ. Μέλλον», στην «Πρωία» Κομοτινής, στη «Βραδυνή», «Εφημερίς της Κορίνθου», «Κορινθιακή Ημέρα», Κορινθιακά Νέα», «Ήπειρωτικά Νέα», «Πανηπειρωτική», «Τα νέα της Λιγοψάς», «Ήπειρωτικός Αγών».

Σε περιοδικά: «Διδασκαλικόν Βήμα», «Ελλάς Κύπρος τουρισμός», «Ελληνίδων Βορείου Ελλάδος», «Σμύρνα», «Μελισσοκομική Ελλάς» «Ήπειρωτική Εταιρεία».

Βιβλία της:

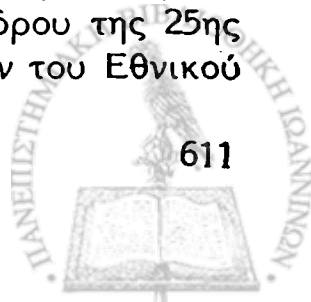
«Ανώμαλα παιδιά», «Το πανηγύρι της Λευτεριάς», Βραβείον λογοτεχνικής συντροφιάς. «Ο Άκης με την Άγια», «Το Χρέος».

Βραβεύτηκαν : από το Λύκειον Ελληνίδων η διάλεξις με θέμα : «Βαλκανικοί πόλεμοι». Από την Ένωση Συγγραφέων και Δημοσιογράφων Τουρισμού: «Η Ζίτσα». Από την Ένωση Συν)κτών και Δημογράφων ημερησίων εφημερίδων Αθηνών: «Η Κάκου Πολυξένη». Από την Ήπειρωτική Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών: «Ο Καραγκιόζης» και «Ο Θησαυρός». Από το Σύνδεσμο φιλίας Ελλάς — Κύπρος, «Το προσφυγόπουλο της Κύπρου». Από την Επιτροπή Ειρήνης και Φιλίας Αμπντί Ιμπεκτσι «Στη γέφυρα του ποταμού Έβρου».

Θεατρικό έργο: «Αλκιόνη».

Εκπομπές: Από το ραδιοφωνικό σταθμό Κομοτινής, μεταδόθηκαν : «Η μητέρα. «Η άλωση των Ιωαννίνων». «Παιδικές κατασκηνώσεις».

Από το Ραδιοφ. σταθμό Αθηνών, ομιλία της ως προέδρου της 25ης σειράς διδασκαλισών του Εθνικού

Ιδρύματος με θέμα: : Ο ρόλος της δασκάλας».

Ανθολόγηση του έργου της υπάρχει στο δεύτερο τόμο: «Λόγιοι της Ηπείρου», του Β. Κρασίτη. Και στο «Κορίνθιοι ποιητές», έκδοση του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Κορίνθου.

Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Έκανε πολλά ταξίδια στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Είναι στο Συμβούλιο του Λογοτεχνικού Τμήματος, των Γυναικών Κορίνθου.

Ο σύζυγός της, ο Σταύρος Καρβέλης, δάσκαλος από τη Ζίτσα Ιωαννίνων. Έχει δυό κόρες, φαρμακοποιό και δασκάλα και πέντε εγγόνια.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΜΠΑΛΤΑ

«Σε φόντο καθημερινό», διηγήματα. «Με την υδρία», ποιήματα. Δυό μικρά καλαίσθητα βιβλία — έκδοση 1989 Θεσσαλονίκη — κρατώ με χαρά στα χέρια μου. Μια μικρή αναφορά στο ιστορικό της οικογένειας της Γαλάτειας Οικονομίδου-Μπαλντά, το θεωρώ χρέος μου.

Ο παπούς της, ο Νικόλαος Ζέρβας, που έμεινε στο χώρο και στην ιστορία — ως ο μπάρμπα Νικόλας «ο Χρυσός», ήταν αγρότης, αμπελουργός από τη Ζίτσα.

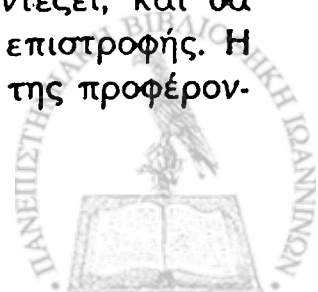
Η Αικατερίνη Καλογήρου από τα Γιάννενα, έρχεται δασκάλα στην υφαντουργική Σχολή της Ζίτσας, που τότε ήκμαζε. Η πανέρμορφη νεαρή δασκάλα, με την αρχοντική Γιαννώτικη στολή και το εντυπω-

Γαλάτεια Μπαλτά

σιακό παράστημα, γίνεται πόλος έλξης. Κοντά στα ωραία υφαντά της Σχολής, πλέκεται και το ειδύλιό της, με το Νικόλαο Ζέρβα, που καταλήγει σ' έναν ιστορικό για την εποχή εκείνη γάμο.

Ο Νικόλας και η Αικατερίνη θα ταξιδέψουν στην Ιταλία... για καλύτερη τύχη. Εκεί θα γεννηθούν τα δυό παιδιά τους, η Χρυσάνθη, που θα γίνει γνωστή με το φιλολογικό ψευδώνυμο «Ζιτσαία» και ο Χρήστος. Δεν τους χαμογέλασε όμως η τύχη και θα ξαναγυρίσουν στο χωριό τους. Ο ανικανοποίητος και ονειροπόλος Νικόλας, θα σαλτάρει μόνος του, για τη δολαριόφυτη Αμερική. Δε θα το αντέξει, και θα πάρει το δρόμο της επιστροφής. Η Αικατερίνη, τ' όνομά της προφέρον-

ταν ολόκληρο κι όχι Ρήνα, που συνηθίζονταν, θα γράψει τη δική της ιστορία. Από την πατρίδα της τα Γιάννενα, θα μεταφέρει στη Ζίτσα, τους λουλουδιασμένους μπαχτσέδες: αϊδημητριές, τραντάφλα, μπαρπαρόζα, μιντζίουσια, βασιλικούς, γαρούφαλα, μαντζοράνα. Φραγκοστάφλα, αγιοκλήματα, ζουμπούλια και μανσάκια, και θα γίνει η αυλή τους πρωτόγνωρος παράδεισος, για τις Ζιτσιώτισσες. Αυτός ο «γκιούλ μπαχτσές», θα ποτίζεται από τη Λούτσα, γιατί η Ζίτσα δοκιμάζονταν σκληρά από την έλλειψη νερού. Το Ζερβάτικο θέβαια, ήταν αρχοντικό κι είχε τη στέρνα του, όπως και αρκετά παρόμοια σπίτια. Όμως το νερό σώνονταν και τα καλοκαίρια πολλές φορές. Μα εκείνο, που την έκανε σεβαστή δέσποινα, ήταν η αγάπη της για τη μελισσοκομία. Διάβαζε μελισσοκομικά βιβλία κι είχε εγκυκλοπαιδικές γνώσεις. Πρώτη αυτή γυναίκα, εγκατέστησε πολυάριθμο μελισσοκομείο, με ευρωπαϊκές κυψέλες και ό,τι σύγχρονα εργαλεία είχαν τα προηγμένα κράτη.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Η Χρυσάνθη, έχει αποφοιτήσει από το Σχολαρχείο. Γράφει ποιημάτκια ρομαντικά, πειραχτικά... Στη Ζίτσα έρχεται τότε γεωπόνος, ο ειδικός δενδροκόμος, Λάμπρος Οικονομίδης. Κύριος την καταγω-

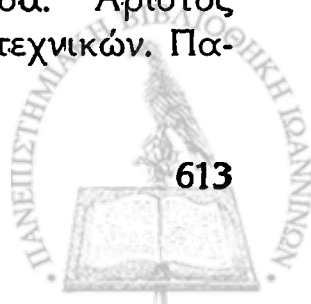
γή, με σπουδές και στη Γαλλία. Με το πάθος του στη δενδροκομία, σε μιά του εξόρμηση με τους νέους της Ζίτσας, θα αλλάξει την όψη της. Εκατοντάδες άγρια δέντρα θα εμβολιαστούν και θα χορτάσει ο κόσμος πρωτόγνωρα φρούτα...

Αλλά και το ανθρώπινο περιβάλλον της οικογένειας του Νικόλα Ζέρβα, θα εμπλουτιστεί με μια εντυπωσιακή διασταύρωση. Ένα ειδύλιο πάνω στη γέφυρα φιλίας Ελλάς—Κύπρος, θα πλεχτεί και θα σφραγιστεί, με το γάμο της Χρυσάνθης και του Λάμπρου.

Ο Χρήστος, θα φοιτήσει κι αυτός στο Σχολαρχείο και στη Ζωσιμαία. Θα κληρονομήσει από τη μητέρα του, την αγάπη του στη μελισσοκομία, με μια μεγάλη παραγωγή μελιού σε ποιότητα και ποσότητα. Μανιώδης κυνηγός, με τα καλύτερα σκυλιά. Συστηματικός αμπελουργός, με χιλιάδες οκάδες κρασιά, αφρώδη, περιζήτητα. Πρωτόπορο μέλος στον Αμπελουργικό Συνεταιρισμό και στο Αγροτικό Κόμμα. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση.

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΝΙΚΟΛΑΣ «Ο ΧΡΥΣΟΣ»

Το 1933, μαθήτριά του διδασκαλείου μας, μας πήγαν εκδρομή στη Ζίτσα, κάπου εκατό παιδιά, των δυό τελευταίων τάξεων. Μαζί μας, ο Κώστας Μπουκουβάλας, που κατάρχονταν από τη Ζίτσα. Άριστος καθηγητής των καλλιτεχνικών. Πα-

νύψηλος, με γερακωτή μύτη. Τον είχα βαφτίσει «παντεπόπητη Δία». Κι αυτός όταν τόμαθε, μου το ανταπέδωσε. Με βάφτισε «τζαναμπέτ κλωτσιάρικο άλογο». Το λόφο του Αϊλιά με το μαντρωμένο Μοναστήρι, το είχαμε ζωγραφίσει, από καρτ ποστάλ, που μας είχε φέρει.

Ο Φάνης Δούμας, ο γυμναστής μας. Λαϊκός τύπος, συνήθως μειοψηφούσε στο Συμβούλιο, για παραπτώματα των μαθητών. Υπερβολικός φίλος του κρασιού και του γλεντιού. Ο μισθός του, τελείωνε στα μισά του μήνα. Η Αμαλία Χατζή, καθηγήτρια των Οικοκυρικών. Μια καλοσυνάτη ύπαρξη, που η αγάπη στη ηλικία μας, όλο την πείραζε και τη σκισαίριζε... Ο λόχος μας στρατοπέδευε στο δεντρωμένο λόφο του Μοναστηριού. Τι φύση ήταν εκείνη!! Αιωνόβια δέντρα, πυκνά φυλλάματα, μονοπάτια και κρυψώνες και κελαϊδίσματα... Κι αυτή η πανύψηλη μάντρα που έζωνε το Μοναστήρι, με τη σιδερένια τεράστια πόρτα και το μαυρισμένο καμπαναριό, η εντειχισμένη πλάκα με την ημερομηνία της επίσκεψης του Βύρωνα, ήταν ένα θέαμα συναρπαστικό. Ζήτησα άδεια να επισκεφτώ τους συγγενείς μου. Με την οικογένεια του Νικολάου Ζέρβα, είχαμε στενή συγγένεια. Η γυναίκα του η Αικατερίνη, κι η γιαγιά μου, ήταν αδερφές. Ο Κ. Μπουκοβάλας, ο άγρυπνος φύλακας των κοριτσιών..., όρισε και δυό συμμαθητές μου, να με συνοδέψουν... Εγώ πήρα και τις δυό φίλες μου, τη Σοφία Πρίντζου και την Ισμήνη Τσόγκα.

Πήγαμε ίσια στο μαγαζί. Διαβάσαμε τη νταμπέλα: «Ο ΧΡΥΣΟΣ». Και μόνο χρυσός, δε μας φάνηκε αυτός ο ταβερνιάρης, που όμως θα τον λαχταρούσε ο Βάρναλης. Πρώτη φορά τον έβλεπα, το μπάρμπα Νικόλα. Μάτια ζωηρά, ευκίνητα, κάτω από δασιά φρύδια. Μουστάκια κατεβατά. Σταθήκαμε στην πόρτα και τον φιλοκοιτάξαμε. Οι μυρωδιές, μας παραπήραν... Μας λοξοκοίταξε, έσιαξε το μουστάκι, έστρωσε το περιβραχιόνιο — την καθιερωμένη πατσαβούρα — και μας σίμωσε χαμογελοστός...

—Καλώς τα παιδιά μου, καλώς τα «χρυσά» μου...

Τον πλησιάζω, του χαμογελώ κι εγώ, κι ο κοσμοπολίτης, με ρωτάει με τα μάτια..., με τα φρύδια σμιγμένα...

—Είμαι η... από τα Γιάννενα...

— Εσύ είσαι η Δέσποινα; της Αναστασίας; που θα θγείς δασκάλα; Χρυσή μου! Και ματς... μούτς... Και σεις χρυσά μου κορίτσια..., είστε παρέα; Αγκαλιάσματα, φιλιά κι εκείνες τα δέχονταν με σκυμένα τα κεφάλια... Κι εσείς παλικάρια μου; Δασκαλάκια κι εσείς; Τι καλά, τι όμορφα παιδιά. Και θα θγήτε όλοι δασκάλοι!!! Καθίστε εδώ, να σας κεράσω.

Κατέβασε από το ράφι δυό μπουκάλια. Κι οι μεζέδες ίσια από το τηγάνι.

— Τα χρυσά μου..., τα χρυσά μου, θα πιώ κι εγώ μαζί σας...

Πήγε ως την πόρτα, πούχαν μαζευτεί οι περιέργοι.

— Έρθε η ανιψιά μου από τα Γιάννενα, από το σόϊ της Αικατερίνης... Όλα τούτα θα θγούν δάσκαλοι... Άστε, πάτε στη δουλειά σας.

Χαιρόμασταν και γελούσαμε. Τ' αγόρια κουτσόπιναν..., καθώς γιόμισε κι η οκά από τον πύρο του βαρελιού... Εμείς, μόνο τρώγαμε..., τα ωραία συκωτάκια με τη ρίγανη!! Μας σκούντισε ο μπάρμπα Νικόλας:

— Πάρτε τα ποτήρια σας... Τώρα είστε δασκάλες... Εδώ στη Ζίτσα πίνουν κι οι γυναίκες..., το ίδιο με τους άντρες!

Πάνω στην ώρα να κι ο γυμναστής μας... Ανησύχησε..., μήπως περι... παρα... πλανηθούμε. Σηκώθηκε χαρούμενος, τον υποδέχτηκε. Τα μάτια του Φάνη Δούμα σταμάτησαν στα ποτήρια. Για νερό όλοι διψάμε. Μα για κρασί; Πώς το κατέβαζε μονορούφι... Τι δίψα είχε!! Κι όλο αναγάλλιαζε, ώσπου ξεφάντωσε:

— Τέτοιο κρασί..., δεν ξανάπια!! Ζήτω η Ζίτσα, ζήτω κι «ο Χρυσός»!

Το φιλότιμο του μπάρμπα Νικόλα περίσσευε.

— Να πιούν κι οι άλλοι σας οι δάσκαλοι κι αυτό το μεζέ.

Ο Φάνης πρόλαβε και πήρε τα δυό μπουκάλια στα χέρια του, τη στιγμή που τά 'δινε σε μένα...

Πως σε θυμάμαι μπάρμπα Νικόλα!! Εκείνη η ποδιά!! σαν όλες οι ποδιές των ταβερνιάρηδων εκείνη την εποχή, τι ζωγραφικός πίνα-

κας ήταν! Δακτυλικά αποτυπώματα, παλαμιές, σχέδια ποικίλα, όλα μαυρόασπρα, μ' ανεξίτηλα χρώματα λιπαντικών προελεύσεων! Κι αυτό το «χρυσάφι» της ψυχής σου, που έσταζε από το στόμα σου!!

Το 1985. Αφού ρίξαμε την ψήφο μας, μαζευτήκαμε στην πλατεία της Ζίτσας, οι προπολεμικοί κι οι δυό - τρεις γενιές που ακολούθησαν. Μια ωραία συνάντηση και γνωριμία με τους νεότερους. Πηγαδάκια, πηγαδάκια οι παρέες. «Για να μην ερημώνεται η ύπαιθρος, τα εκλογικά μας δικαιώματα στα χωριά μας». Αυτό συζητούσε η παρέα μας, μερικοί δάσκαλοι..., μετανάστες του εσωτερικού. Η Ζίτσα ήταν ανέκαθεν δασκαλοχώρι. Ο Σταύρος Καρβέλης, μας έδειξε το απέναντι μαγαζί.

— Σ' αυτό το χώρο ήταν η ταβέρνα του μπάρμπα Νικόλα του «Χρυσού» Φανατικός φιλελεύθερος, είχε το κάδρο του Βενιζέλου, πάνω από το τεζιάκι. Εμείς, η νεολαία τότε, τον πειράζαμε για να μας θγάλει λόγο. Όσοι ξένοι έρχονταν στο χωριό, πολιτικοί, αγροτικοί, έμποροι, γνωστοί και άγνωστοι, κι έλαχε να περάσουν από το μαγαζί του «Χρυσού», νόμος ταν γι' αυτόν να τους κεράσει. Είχε θέβαια και το σκοπό του. Πέντε - δέκα λόγια θάλεγε με αρκετή ευγλωτία, για «τον πατέρα της Ελλάδας.., τον πατέρα της Φυλής», δείχνοντας το κάδρο του. Θα εξυμνούσε όμως και το κρασί της Ζίτσας.

Χρυσάνθη
Ζιτσαία

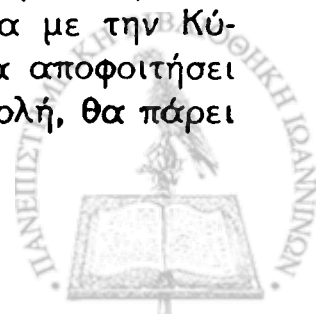
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΕΡΒΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΜΠΑΛΤΑ

Η μάνα και η κόρη. Η μηλιά και το μήλο. Η Χρυσάνθη, θα πολιτογραφηθεί «Ζιτσαία» και μ' αυτό το πατριδώνυμο, δεκάδες χρόνια τώρα, νοσταλγός και προσκυνητής, επισκέφεται το διόροφο πατρικό της σπίτι στη Ζίτσα, που είναι δίπλα στη Λούτσα. Κρίμα, που αυτή η Λούτσα η ιστορική, που από αμνημόνευτους χρόνους, πότιζε τους κήπους, τα ζώα, και τα κοπάδια γιδόπρόβατα, σκεπάστηκε με μπάζα!! Περίλυπη η ψυχή μας, στο αντίκρουσμά της. Γιατί να μη γίνει εκεί, ένα ενυδρείο, ένα συντριβάνι, με την παρουσία μόνο θατράχων, για να επιβιώσουν αυτά τα όντα με την εννορηστρωμένη συναυλία τους; Αυτή η συναυλία, ήταν τόσο πολυφωνική, κυρίως όταν υπήρχε ξηρασία, κι οι νοτιάδες προμηνούσαν βροχές.

Και πάνω από αυτή τη λιμνούλα, μια εναέρια κυκλική γέφυρα, για έναν ρομαντικό περίπατο, με φόντο το Μοναστήρι και τον απέραντο ορίζοντα. Τι ομορφιά και τι γραφικότητα θα έδινε!! Κόπηκαν κι αυτά τα πλατάνια, τα νέα και θαλερά, που έμοιαζαν με κυκλικό χορό παλικαριών. Αυτή η γύμνια δεν είναι πολιτισμός.

Η Ζιτσαία, με τη χρυσή πένα της, από τα νεανικά της χρόνια, θα ιστορεί βιώματα, γεγονότα και πρόσωπα, αυτού του χώρου και του κόσμου του.

Σ' αυτό το κλίμα, σ' αυτή τη γόνιμη κοιλάδα, θα ξεπεταχτεί δεντρίθαλερό η Γαλάτεια, η πρωτοκόρη. Η δεύτερη η Βεατρίκη, θα σπουδάσει παιδίατρος, θα παντρευτεί τον Κύπριο γεωπόνο Κύρο Σαβίδη, και θα εγκατασταθεί μόνιμα στη Λευκωσία. Νέο γεφύρωμα με την Κύπρο. Η Γαλάτεια, θα αποφοιτήσει από τη Γεωπονική Σχολή, θα πάρει

και το πτυχίο της Φυσιογνωστικής Σχολής. Σίγουρα διπλώματα για τη ζωή. Η κλίση της όμως, το πάθος για τη μουσική, θα κάνει το μπαμ, κι η πόρτα του Κρατικού Ωδείου θ' ανοίξει, και θα πάρει το πτυχίο της σχολής βιολιού. Σύζυγός της ο Σωτήρης Μπαλτάς, καθηγητής μαθηματικών. Η οικογένεια πλουτίζεται με δυό αγόρια. Το Ρένο και τον Άλκη. Ο Ρένος θα πάρει το πτυχίο της Νομικής και ο Άλκης της Φυσικής. Τα πτυχία θα μπουν στο συρτάρι, και το πάθος της μουσικής θα τους αλλάξει το δρόμο. Η Γαλάτεια, ο Ρένος και ο Άλκης, οικογενειακό μουσικό τρίγωνο, είναι μόνιμα μέλη της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης. Η Γαλάτεια θα δώσει πολλά ρεσιτάλ βιολιού, και ο Άλκης θα εξελιχτεί στη σύνθεση, ενορχήστρωση και διευθυντής ορχήστρας. Στο σπίτι τους — Κεραμέως 3, συν. 40 Εκκλησιών, στο χωλ που θα φιλοξενηθείς, στις τέσσερες γωνιές του, είναι μόνιμα τοποθετημένα, του καθενός το μουσικό του όργανο: Ο Σωτήρης, ο πατέρας, την κιθάρα. Η Γαλάτεια το βιολί. Ο Ρένος το τσέλο και ο Άλκης το πιάνο. Η μικρή Βέρα θα ρωτήσει:

— Εσείς, θεία Χρυσάνθη, τι όργανο παίζετε;

Θα αιφνιδιασθεί η θεία μας, από την πανέξυπνη ερώτηση της δευτεροανιψιάς.

—Εγώ..., εγώ χρυσό μου, δεν περίσσεψε γωνιά για να το θάλω. Το έχω στο γραφείο μου...

ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΤΗΣ ΕΡΓΟ

Η Γαλάτεια Μπαλτά, με το κυπριώτικο στυλ στη μορφή, παρουσιάζει την πρώτη ποιητική συλλογή το 1963 με την «Προσφορά στη μάνα». Ακολουθούν κι άλλες μέχρι το 1989, που περνά και στο χώρο της πεζογραφίας, με διηγήματα. Σίτα τριάντα χρόνια της υπαλληλικής της καριέρας στην ελληνογαλλική Σχολή της «Καλαμαρί», το πέρασμά της σημείωσε εκπαιδευτικό με ήθος και επιστημονική αρτιότητα. Υπάρχει κι ένα άλλο προσόν; ας μην το ξεχνάμε : Είναι άστρο στο μέτωπό μας. Η Γ. Μ., είναι μια εξαιρετική σύζυγος. Μια στοργική και δυναμική μάνα. Μια τρυφερή νέα γιαγιά, που η μητρική της αγάπη, πέρασε και στην τέχνη κι έγινε ποίηση. Εδώ η δροσοπηγή των παιδικών ποιητικών συλλογών της. Τα ποιήματά της, έχουν τρυφερότητα και λυρισμό. Ο στίχος θαρρώ, είναι γραμμένος με νότες. Τα διηγήματα, έχουν πρωτοτυπία, ωραίο στρωτό γράψιμο, με προσωπικό τόνο. Είναι κείμενα που πρυτανεύει η ανθρωπιά, η ευαισθησία, η αγάπη, υποκειμενική και αντικεμενική.

Αυτά τα λίγα, στο χρόνο, στο χώρο και στον όμορφο κόσμο μας.

Παραξενιές και ακαταλαβίστικα στην Ηπειρώτικη γενικά ομιλία

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΑΘ. ΒΛΕΣΣΙΔΗ

Εδώ στην Αθήνα που μαζευτήκαμε «από χίλιες καρυδιές καρύδια», εμάς τους ηπειρώτες, οι άλλοι και ιδίως «οι κάτω απ' τ' αυλάκι» μας αποκαλούν μάλλον περιφρονητικά, βλάχους εξ αιτίας της έντονης, σε πολλά σημεία, ιδιωματικής προφοράς της ομιλίας μας.

Από παρατηρήσεις και σκέψεις που έκανα γύρω από το θέμα κατέληξα στα παρακάτω:

Κατοικούν βέβαια σε διάφορα χωριά της Ηπείρου αρκετοί γνήσιοι βλάχοι που μιλούν τη δική τους βλάχικη γλώσσα και που κατά τα άλλα ζούν και συμπεριφέρονται ελληνικώτατα. Η ψυχοπνευματική οικονομική και πολιτιστική τους πρόοδος είναι αξιοθαύμαστη και αξιοζήλευτη και παράδειγμα προς μίμηση θάλεγα!

Σκέψου τον Κρυστάλλη, τον Αβέρωφ, τον Τσοίτσα και τόσους άλλους και κάνε σύγκριση με τον εαυτό σου και τους δικούς σου κύριε... τάδε και μετά κάτσε να το σχολιάσουμε.

Στην Ήπειρο μιλιόταν ανέκαθεν και μιλιέται και σήμερα η γνήσια ελληνική γλώσσα με πολλούς ιδιωματισμούς, όπως και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Η παράξενη και ακαταλαβίστικη να πω, ομιλία

μας, οφείλεται βασικά σε τρία στοιχεία σε τρεις λόγους:

α) στη χρήση παρεισακτων ξένων λέξεων, που μπήκανε από τις ξένες γλώσσες, βλάχικη, αρβανίτικη, τούρκικη, σλάβικη κλπ. Εδώ επέδρασαν οι βλαχόφωνοι και αρβανιτόφωνοι ηπειρώτες και στους άλλους, τόσο στο πέρασμα λέξεων της γλώσσας των, όσο και της προφοράς τους. Χρόνια σκλάβοι στους Τούρκους ήταν αδύνατο, να μη χρησιμοποιήσουμε και από τις λέξεις τους στην ομιλία μας. Αυτό έγινε για όλους τους Έλληνες. Εμείς είχαμε την πολυτελή... ατυχία νάμαστε δεκαετίες, σκλάβοι του φοβερού Τουρκαλθανού σατράπη Αλή Πασά με τους χιλιάδες τουρκαλθανούς στρατιώτες του που θέλοντας και μη πήραμε και από τις ιδιόζουσες λέξεις τους και την προφορά τους σε ορισμένα σχετικά.

β) Στην ιδιόζουσα προφορά των φθόγγων σ-ζ-τσ-τζ.

γ) Στη μεγάλη χρήση των φθογγικών παθών και κει ακόμα που δε χρειάζεται. Δηλαδή κάνουμε κατάχρηση και πολλές φορές πα-

ρέκκλιση από τους γραμματικούς κανόνες.

Με τις παρατηρήσεις, τις σκέψεις και την έρευνα που έκανα πάνω στο φαινόμενο των ηπειρώτικων γλωσσικών ιδιωτισμών μας, θα προσπαθήσω, όσο μπορώ να εξηγήσω και να αναλύσω με λεπτομέρειες, για να δούμε, τι γίνεται μ' αυτή την ιδιάζουσα γλωσσική ηπειρώτικη κατάσταση. Ανάφερα πίο πάνω ότι υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι. Τώρα θα σχολιάσω καθέναν χωριστά.

α) Οι παρέϊσακτες ξένες λέξεις. Είναι πανελλήνιο σχεδόν το φαινόμενο. Αυτές είναι πολλές και διάφορες και πολλές φορές χρειάζονται ερμηνεία για να καταλάβουν οι άλλοι τι εννοούμε. Οι γεννηθέντες προπολεμικά μπορούμε να μιλάμε και να καταλαβαίνουμε απόλυτα ο ένας τον άλλον. Οι νέοι όμως ηπειρώτες δεν μιλάν την ηπειρώτικη διάλεκτο και δεν καταλαβαίνουν πολλές από τις φράσεις και μας ζητούν εξηγήσεις. Γιατί όλοι σχεδόν φοίτησαν σε σχολές που η γλώσσα είναι προσεγμένη φυσικά και ζούν σε πόλεις όπου είναι μακριά από την Ήπειρο τους. Ηπειρώτες και τη γλώσσα τους. Έτσι δεν κάνουν σχεδόν καθόλου χρήση.

Να μερικές λέξεις που θέλουν εξήγηση: μάκω, κάκω, θάβω, μπάμπω = γριά. Ονόματα Λιάμος=Χαράλαμπος, Πάλιος = Σπύρος, Μήτσος ή Μήτρος ή Μήτης = ο Δημήτρης, γκεζεράω = σεργιανίζω, τσούπρα = κορίτσι, αχμάκης = ξοπαρμένος, μπανταλός = ο χαζός

γενικά. Πολλές λέξεις μας άφησαν οι σλάβοι, οι Ιταλοί, οι Γερμανοί και άλλοι που πέρασαν κατά καιρούς απ' τον τόπο μας.

β) Η ιδιάζουσα προφορά των φθόγγων σ—ζ—τσ—τζ.

Ο αείμνηστος Κατωραβενιώτης Δάσκαλος Νικηφόρος Ζήσης συζητώντας κάποτε για την κακόηχη σε πολλά σημεία γλώσσα μας έλεγε : 'Όταν προφέρουμε το σ—ζ—τσ—τζ ακούγεται σα να τσιγαρίζει μπακαλιάρου. Και αλήθεια δεν υπάρχει σωστότερη εξήγηση ή παράσταση. Πραγματικά η προφορά των φθόγγων αυτών μοιάζει με τον ήχο του τσιγαρίσματος.

γ) Η κατάχρηση των φθογγικών παθών. Χρησιμοποιούμε υπερβολικά την έκθλιψη — αφαίρεση — συγκοπή — αποκοπή — συνίζηση και συναίρεση. Παραδειγματικά σε κάθε περίπτωση με την παραπάνω σειρά έχουμε: από όσα = απ' όσα μου έκανε μούκανε, τρέξετε = τρέξετε, θάλε το = θάλτο, παλαιός = παλιός, Θεόδωρος = Θόδωρος.

Η συγκοπή και αποκοπή επεκτείνονται και πέρα από το επιτρεπτό και συνηθισμένο των κανόνων της Γραμματικής, υπερβολικά θάλεγα, κάνοντας έτσι πολλές λέξεις κακόηχες και δυσνόητες. Π.χ. κουτάλια = κτάλια, πηρούνια, προύνια, κουτάβια κτάβια, ψιχάλα, ψχάλα, έχουν, έχν' κτλ.

Σε π ο λ λ έ ς λ έ ξ ε ι ς ο φ θ ό γ γ ο ς ι—υ—η—οι—ει χ ά ν ε τ α ι.

Η ιδιαιτερότητα του φραστικού μας τρόπου επισχύεται και από ένα νέο ασυνήθιστο στην καθαρή ελλη-

νική γλώσσα πάθος φθογγικό, που εγώ το ονομάζω α ν τ ι κ α τ ά σ τ α σ η.

Αντικατασταίνεται το ο—ω με το ου και το ε—αι με το ι. Π.χ. έχουμε ἔχουμι — ἔρχονται ἔρχουντι, ο Γιώργος = ου Γιώργους.

Επίσης παρατηρείται και το εξής συνηθισμένο φαινόμενο: Στην οριστική των παρελθοντικών χρόνων (αόριστος — παρατατικός) και στο α' και β' πληθυντικό πρόσωποι καταλήξεις με — τε—στε αντικατασταίνονται με τις καταλήξεις μαν—ταν—σαν. Π.χ. βγαίναμε = βγαίναμαν, κόψατε = κόψαταν, σκουπιζόμαστε = σκουπιζόμασταν κλπ., κλπ. Τέλος η παραξενιά και η φραστική μας ιδιομορφία πλουτίζεται και με τη συνηθισμένη συγκοπή στα άρθρα ή τις αντωνυμίες τους — τις — της, οπότε αυτά γίνονται τσ—τς. Π.χ. της είπα τσείπα, τους έδωκα τσέδωκα, τις έπιασαν τσέπιασαν, θάλτους θάλτς, πές της πες τς κλπ., κλπ.

Για τη γλώσσα μας μολογιέται και το παρακάτω χαριτωμένο περιστατικό: 5—6 νέοι ηπειρώτες στρατεύτηκαν και παρουσιάστηκαν στο Κέντρο Εκπαιδύσεως. 2—3 απ' αυτούς αφού μπήκαν μέσα να δούν τι γίνεται, βγαίνοντας έξω είπε ο ένας στους άλλους:

— Τσ' έντσαν τσάλς; και ο άλλος του απάντησε:

—Κι αν τσέντσαν τι. Δηλαδή.

Ο ένας είπε τους έντσαν τους άλλους και ο άλλος του απάντησε:

—Κι αν τους έντσαν, τι.

—Αϊντε τώρα να καταλάβει ο άλλ-

λος αν δεν του το εξηγήσεις. Προσπαθείστε να διαβάσετε και να αποδώσετε σωστά, να εξηγήσετε και να καταλάβετε το παρακάτω εύθυμο κείμενο:

—Ε! ρε τι πλάκα σήμιρα! 'Ακσι! Πήγα στ' μάκου Λεν λίγου σιουρμπέτ (ξυνόγαλο), γιατί σήμιρα βαρέσαμαν, δεν του πήγαμαν στου μπατζαριό. Αυτή η κακουμοίρα δι βλέπ' καλά κι δι μιγνώρσι. Νόμισι ότι είμαι ου ντραγάτς, γιατί έμοιαζα κιόλας ιπιδή φορούσα ένα παλιουκασκιέτου κι ένα παλιουχιτώνιου γιρμανικά απ' την κατουχή κι φουβήθκι κι ήθιλι να μαπουφύγ' κι όλου μάβλιζι τγάτα ματς ψ, ψ, ψ. Να καταλάβς είχαν φάει τα κασίκια τς κατ παλιουγκρουμπλιές τς διπλανής τις μάκω Κώτσινας κι κειν παραπουνέθκι στουν αγρουφύλακα.

—Ε! μω! Τι κάνς έτσ τσείπα, ιγώ ου Κώτσιους είμι δε μιγνώρσις;

—Α, π'να σι βαρέσ' κακός γουργός μωρ' αχμάκ, μούπι. Τι κάνς μω; Σι πέρασα για του ντραγάτ.

—Μη σκιάζισι μω, τς είπα. Τι θα σ'καν ου ντραγάτς;

—Του κουβεντιάξαμαν προυχτές στου μισουχώρ κι είπαμαν όλ οι άντρις ότι δεν πραζ που φαγώθκαν οι γκρουμπλιές.

— 'Ετσ' είπαταν; μακάρ μουρέ Κώτσιουμ, μούπι.

—Να! σούφιρα λίγου σιουρμπέτ να κάνς παπάρα μι μπουμπότα.

—Φχαριστώ γιέ μ', να σ' έχ' ου Θιός καλά, γιέ μ', μούπι. 'Εκατσα λίγου κι έφγα.

Λοιπόν; Δυσκολευτήκατε; Οι νέοι ας ρωτήσουν τους παλιούς.

ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΕΚΤΟΝΑ

Την Πέμπτη στις 30.11.89 έφυγε από κοντά μας ένας εκλεκτός Ζαγορίσιος την καταγωγή, μεγαλωμένος όμως Γιαννιώτης, με πλούσια, πολύπλευρη και αξιέπαινη κοινωνική δράση, ο Κίμων Αθ. Κυριαζής.

Ήταν χαρακτήρας εξαιρετικός στις κοινωνικές του σχέσεις, ευγενικός, πράος, γελαστός, μελίχιος, προσηνής, φιλικός και συνεργάσιμος με όλους.

Υπήρξε άριστος οικογενειάρχης και διέπρεψε στο επαγγελματικό του στάδιο με την καλωσύνη και την εντιμότητά του ως έμπορος.

Από τον πατέρα του παρέλαβε το ωραίο και μοναδικό για την εποχή του κατάστημα Καλλυντικών και το εξύψωσε σε βαθμό τελειότητας και ευρύτερης προβολής στον ελλαδικό χώρο και το έργο του αυτό εξετιμήθηκε σε διεθνείς εκθέσεις και εβραβεύθηκε.

Στον εμπορικό κόσμο της πόλεως κατέλαβε εξέχουσα θέση και εκλέχθηκε Πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου και του Εμπορικού Συλλόγου.

Χαρακτήρας ανήσυχος, ο αξιγάπητος Κίμων, δεν αρκέστηκε στη τυπική άσκηση του επαγγέλματός

του, αλλά διηύρυνε τους ορίζοντες της δραστηριότητός του, σε όλες σχεδόν τις κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις της πόλεως και συμμετέσχε ως ενεργός πολίτης με πλούσια δράση.

Υπήρξε ηγετικό στέλεχος του το-

Κίμων Αθ. Κυριαζής

πικού Σώματος των Ελλήνων Προσκόπων. Επίσης υπήρξε από τα ιδρυτικά στελέχη του Τμήματος Ιωαννίνων της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης και επέδειξε ασυνήθη και πλούσια δραστηριότητα και οργανωτική ικανότητα για την επιτυχία των ευγενικών σκοπών της

Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης στο Τμήμα Ιωαννίνων, του οποίου κατά τα τελευταία χρόνια υπήρξε αιρετός Πρόεδρος και στο οποίο προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες.

Σ' ένα άλλο τομέα της δραστηριότητός του αφοσιώθηκε με αποστολική πίστη και με μεγάλο ζήλο στην «Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίου», της οποίας ήταν ο κινητήριο μοχλός για την επιτυχία των πολιτιστικών σκοπών της, το έργο της οποίας είναι εξαιρετο για την ανάπτυξη και προβολή του Ζαγορίου. Αυτό το έργο έλαβε σάρκα και οστά στα Συμπόσια που οργάνωσε η Εταιρεία και για την επιτυχία των οποίων εργάστηκε με ζήλο ο Κίμων, ως Πρόεδρος της και στα Συμπόσια αυτά επιστήμονες ειδικοί και Πανεπιστημιακοί Καθηγηταί ανέλυσαν όλες τις πτυχές της Ιστορίας, Λαογραφίας, της ζωής και των προβλημάτων του Ζαγορίου και η έκδοσή τους από την Εταιρεία αποτελεί πολύτιμη προσφορά για τον τόπο μας.

Στον ίδιο αυτό τομέα, ο Κίμων, επωμίσθηκε το βάρος της εκδόσεως του μηνιαίου περιοδικού της Εταιρείας «Το Ζαγόρι μας», του οποίου υπήρξεν ο εκδότης και διευθυντής και με την προσφοράν του το κατέστησε άριστον θήμα ελεύθερης προβολής των προβλημάτων

του Ζαγορίου και όργανον μαχητικής δημοσιογραφικής επάλξεως.

Η απώλεια του Κίωνα Κυριαζή αφήνει μεγάλο και δυσαναπλήρωτο κενό στο χώρο του Ζαγορίου και των άλλων κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της κοινωνίας της πόλεως, καθ' όσον ο αείμνηστος Κίμων ήταν πολύ χρήσιμος και πρόθυμος προς όλους.

Δεν ήταν καλότυχος να ιδεί ολοκληρωμένο το άλλο μεγάλο έργο της ζωής του, στημένο στον αυχένα στο «Ροντοθάνι», το μπρούτζινο μνημείο της «Ζαγορίσιας γυναίκας» να προβάλλεται ως εθνικό σύμβολο, που να πιστοποιεί την πολύτιμη εθνική προσφορά της γυναίκας του Ζαγοριού στον θρυλικό Ελληνοϊταλικό πόλεμο του '40 και να χαρεί κι αυτός.

Με την πάνδημο συμμετοχή τους οι συμπατριώτες του Ζαγορίσιοι, η κοινωνία και ο εμπορικός κόσμος της πόλεως στην κηδεία του, έδειξαν όλη την αγάπη και εκτίμηση προς τον εκλιπόντα.

Η μνήμη του Κίμωνος θα είναι διαρκής στις ψυχές όλων, όσοι τον γνώρισαν και συνεργάστηκαν μαζί του και μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται και ο γράφων σήμερα τις λίγες αυτές γραμμές ως αποχαιρετισμό στον εκλιπόντα αγαπητό και ανεκτίμητο φίλο και στενό συνεργάτη αείμνηστον Κίωνα.

Το 'ξωκκλήσι Προφήτη 'Ηλία στίς Ρωμπάτες Πωγωνίου (Μερόπη)

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΩΣΤΟΥΛΑ

Ὁ Προφήτης 'Ηλίας πού κατασκευάσθηκε ἐπί Τουρκοκρατίας καὶ κατασκευάσθηκε ἀπὸ τοὺς προσπαποῦδες μας Κωστουλαῖους τὸν Λάμπρο, τὸν Κολιό καὶ τὸν Παναγιώτη πού ἀπέθανεν εἰς Ρουμανίαν κατορθώσας νὰ δραπετεύσει ἀπὸ τὸ τουρκοκρατούμενο χωριό του, ἵνα μὴ συλληφθῆ ἄλλιν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ὁ Λάμπρος καὶ ὁ Κολιός κατέφυγον εἰς Πάτρας, πού ἦτο ἑλληνικὴ μέσω τοῦ λιμένος Ἁγιοὶ Σαράντα, εἰς Κέρκυραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πάτρας, ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ χωριό μας ὅταν ἔδωσε χάριν ὁ Σουλτάνος ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Οἱ τρεῖς ἄνω Κωστουλαῖοι συνελήφθησαν στὸ χωριό μας καὶ τοὺς πῆγαν στίς φυλακὲς τοῦ Ἀργυροκάστρου διὰ τὴν κατωτέρω αἰτίαν.

Ἦρθαν δύο ζαπτιέδες (χωροφύλακες) διὰ ὑπηρεσίαν στὸ χωριό μας καὶ ἔπιασαν ἓνα παιδί καὶ τὸ ἔβαλαν σ' ἓνα κελί (δωμάτιο) πού εἶχε τὸ χωριό στο μεσοχώρι, δίπλα στὸν γυναικωνίτη τῆς ἐκκλησίας τῆς κεντρικῆς, διὰ νὰ γανώνουν οἱ χωριανοὶ τὰ χαλκώματά τους τὰ πανηγύρια καὶ τίς καλὲς μέρες καὶ ἑορτὲς καὶ θέλησαν νὰ τὸ κακοποιήσουν καὶ αὐτὸ ἔβαλε δυνατὲς φω-

νὲς καὶ κλάματα καὶ τ' ἄκουσαν οἱ χωριανοί. Καὶ οἱ τρεῖς ἄνωτέρω Κωστουλαῖοι, ἔτρεξαν καὶ τοὺς ἔκλεισαν μέσα στὸ Γανωτήριον. Πρῶτον τοὺς πῆραν τὸ ντουφέκια καὶ μετὰ τοὺς ἐπεριποίηθηκαν, ὅπως τοὺς ἄξιζε καὶ πῆγαν παραμορφωμένοι στὴ Βοστίνα, πού ἦταν Καϊμακαμλίκι (Ἐπαρχεῖο) καὶ ἡ Κυβέρνησις ἢ Τούρκικη, ἀφοῦ τοὺς ἐτιμώρησε τὸς ἔδιωξεν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν.

Ἄλλὰ οἱ Τοῦρκοι ἦρθαν καὶ στὸ χωριό καὶ συνέλαβαν τοὺς τρεῖς Κωστουλαῖους καὶ τοὺς ἔκλεισαν στίς φυλακὲς στὸ Ἀργυρόκαστρο, γιὰ νὰ τοὺς δικάσουν γι' αὐτὰ πού ἔκαναν καὶ πῆραν καὶ τὰ δύο ντουφέκια, διότι αὐτοὶ δὲν πῆγαν νὰ τὰ παραδώσουν.

Οἱ τρεῖς Κωστουλαῖοι τὴ νύχτα τῆς 19ης Ἰουλίου δὲν ξέρω πῶς, κατόρθωσαν καὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸν Καλιὰ (φρούριο) τοῦ Ἀργυροκάστρου ἢ μὲ γρόσια ἢ μὲ τὰ ζωνάρια τους κρεμάστηκαν ἀπὸ τὰ παράθυρα πού δὲν εἶχαν τότε οἱ φυλακὲς σίδερα χονδρά, ὅπως οἱ τωρινὲς φυλακὲς. Ὅταν ὅμως τὸ πρῶν πῆγαν οἱ φύλακες νὰ τοὺς μοιράσουν ψωμί καὶ νερὸ βρῆκαν τὸ κελί ἄδειο καὶ ἀμέσως εἰδοποίησαν καὶ ἔτρεξε στρατός, ἵππικὸ νὰ τοὺς

φθάσει στο δρόμο, αλλά οί τρεῖς Κωστούλαῖοι τοὺς εἶδαν καὶ κρύφθηκαν στῆς Δερόπολης τὸν κάμπο μέσα στὰ καλαμπόκια, πὺ ἦταν πολλὰ φύλλα, ἦταν ποτιστικά, καὶ δὲν τοὺς ἔπιασαν καὶ αὐτοὶ μὲ μιὰ φωνὴ καὶ ἓνα σταυρό, πὺ ἔκαμαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Προφήτη Ἡλία, διότι ἦταν 20 Ἰουλίου ἡ ἑορτὴ του, «Γλύτωσέ μας Ἁγίε Προφήτη Ἡλία καὶ μεῖς θὰ φτιάξωμε στὸ βουνὸ τοῦ χωριοῦ μας μιὰ ἐκκλησία μικρὸ ξωκλήσι νὰ τὸ ἀγναντεύουν πολλὰ χωριά τοῦ Πωγωνίου καὶ ν' ἀρχονται νὰ σὲ δοξολογοῦν καὶ νὰ σοῦ ἀνάβουν κεριά».

Καὶ ὅταν γύρισαν στὸ χωριὸ οἱ δύο ἀπὸ τὴν Πάτρα ἔβαλαν μαστόρους καὶ κουβάλησαν καὶ αὐτοὶ νερό καὶ ὅ,τι ἐχρειαζόταν, γκρέντες, πλάκες κλπ. καὶ ἔφτιαξαν τὸ ἐξωκλήσακι αὐτό, πὺ σώζεται καὶ σήμερα.

Ἐγὼ ὁ Γεώργιος Ι. Κωστούλας ἔζησα περισσότερα χρόνια ἀπὸ τοὺς τόσους πολλοὺς Κωστούλαῖους εἰς τὸ βουνὸ τοῦ χωριοῦ μας, λόγῳ πὺ οἱ παπποῦδες μου καὶ οἱ γονεῖς μου εἶχαν κοπάδια πρόβατα καὶ ἀνέβαινα καὶ στὸ βουνό, ἀναβατὰ καντήλια καὶ τὰ κεριά στὸν Προφήτη Ἁηλιά πολλὰ χρόνια καί, πολλές φορές, κάθε χρόνο καὶ ὄχι μόνο γιὰ μένα ἀλλὰ δι' ὅλους τοὺς ἀπογόνους τῶν κτηνοτρόφων. Καὶ τὸ ἔχω στὴν ψυχὴ μου πόθο μεγάλο ν' ἀνέβω πάλι νὰ τὰ ἀνάψω καὶ νὰ τοποθετήσω ἓνα λιθάρι μάρμαρο μὲ λίγα λόγια ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν ἀπογόνων τῶν τριῶν Κωστούλαῖων.

Αὐτὰ τὰ ὁμολόγησεν στὴ γωνιά

τὴν Κωστούλαϊκή, στὴ φωτιὰ ὁ τελευταῖος ζήσας Λάμπρος Κωστούλας.

ΜΕΣΕΛΕΔΕΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΨΕΥΤΙΚΟ ΘΥΜΟ ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΧΙ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄγας ἔχει πάρει ἓνα καούρη! (χριστιανὸ) χουσαμεκιάρη (ὑπηρετή), πὺ τοῦ κουβαλεῖ μὲ τὸ γομάρι τὴν κοπριά.

Ἄφου τελειώσει ὁ καούρης τὴ δουλειά, πηγαίνει νὰ πληρωθεῖ.

Ἄγας:

— Μὲ τί πότισες τὸ γομάρι, μὲ κρύο γιὰ μὲ ζεστὸ νερό;

— Μὲ κρύο!

— Νὰ χαθεῖς παληοκαούρη θὰ μοῦ κρυώσει τὸ ζῶο.

— Ὅχι ἀγᾶ μου, μὲ ζεστό!

— Ἀσιχτίρ, παληοκαούρη, μοῦκαψες τὸ ζωντανό!

Μὲ τὸν ψεύτικο θυμὸ του ὁ ἀγᾶς κερδίζει τὴ δούλεψη του ραγιᾶ του.

1. Κ α ο ὑ ρ η ς = παραλλαγή στὰ ἀρβανίτικα τοῦ Γ κ ι α ο ὑ ρ = ἄπιστος

(«Ἡπειρος — Λαογραφικὰ — Ἐθνογραφικὰ — Ἱστογραφικὰ»).

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 12ην Δεκεμβρίου 1989 τὸ Πολυμελὲς Συμβούλιον τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς συνελθὼν ἐκτάκτως ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διατελέσαντος Συμβούλου τοῦ Ἰδρύματος

ΘΩΜΑ ΒΑΛΑΣΣΗ

προσενεγκόντος πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἰδρυμα,

Ἀποφασίζει

Νὰ ἐκφρασθοῦν τὰ συλλυπητήρια τοῦ Ἰδρύματος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος.

Νὰ διατεθεῖ ποσὸν δρχ. 50.000 εἰς τὸ Χατζηπατέρειον Κέντρον Ἀποκαταστάσεως Σπαστικῶν Παιδιῶν, εἰς μνήμην τοῦ Θωμᾶ Βαλάσση.

Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν διὰ τῶν Ἐφημερίδων ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΕΣΤΙΑ, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ καὶ τὸ ΔΕΛΤΙΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ.

ΤΟ ΠΟΛΥΜΕΛΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἡ Ἀδελφότητα Χουλιαράδων - Ἰωαννίνων ἐξέδωκε σε δίσκους καὶ κασέτες, αυθεντικὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ χωριανοῦ τῆς Γάκη Σιόντη, με συμμετοχὴ καὶ τοῦ διάσημου κλαρινίστα Ν. Τζάρα.

Ἡ ηχογράφηση ἐγίνε το 1930 ἀπὸ τὴ Μέλπω Μερλιέ.

Στὴν Ἀθήνα διατίθενται δίσκοι καὶ κασέτες ἀπὸ τὸν κ. Γρ. Μπενέκο, Λεωφ. Καραγιάννη 81-113 61 Ἀθήνα, Τηλ. 8677.164

ΕΚΠΟΙΗΣΗ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ ΦΟΡΩΝ

Τὴν σήμερον φανερώνομεν καὶ ὁμολογοῦμεν ἑμεῖς ἡ χώρα Δελθινὰ ὅλοι κοινῶς μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅτι ἀπὸ τεκλίφια (χρέη) βασιλικά ὅπου χρεωστάτῃ τὸ σπίτη τοῦ Γιώργη Ντόκου, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὰ πληρώσῃ, σήμερον, τοῦ πουλοῦμε τὸ χωράφι τοῦ στοῦ Γιαννίτσαρη, ὁμοίως καὶ τοῦ Γιάννη Μάστορα σύνορα ἀπὸ τὴν ἀποπάνω μεριά τὸ κακοστάτικο καὶ τὸ δολιότικο.

Σήμερα τὰ πουλοῦμε τὰ δύο μαζὺ τοῦ Κωστούλα Κολιοῦ καὶ Βασίλη Σπύρου Ρωμπατινῶν διὰ νοῦμερον 700 ἦτοι ἑπτακόσια καὶ κανεὶς δὲν ἔχει νὰ τοὺς γίνῃ μανὶς (ἐμπόδιο) οὔτε δικὸς οὔτε ξένος καὶ ἂν τοὺς γένει κανεὶς μανὶς ἔχει νὰ ἀποκρίνεται ἡ χώρα.

Τὸ ὅποια χωράφια τὰ πουλοῦμε μαζὺ μὲ τὸν στεῖρον τόπον. Καὶ διὰ θεβαιώσιν τῆς ἀληθείας ἐδώσαμεν τὴν ὁμολογίαν μας τοῦ Κωστούλα καὶ Γιάννη Σπύρου καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν.

Ἔτος 1845, Μὴν Ὀκτώβριος 4 Δελθινάκι. Θάνατος Σούλας θεκίλης τῆς χώρας ἔγραψα καὶ θεβαιώνω Κωνσταντῖνος Πιτιτῆς ἀποκολυτίως χειρὸς θεβαιώνω.

Σταῦρος Δουρδούφης θεβαιώνω.
Χρῆστος Μίνης μάρτυρας.

Κώστα Μανολέγκας μάρτυρας.
ἐγὼ Χρῆστος Παπαγγιάκης θεβαιώνω, Σταῦρος Μπάσιος θεβαιώνω, καὶ Μανώλης Ντόκος θεβαιώνω.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΚ ΛΑΘΟΥΣ!

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

Ἡ «Ἀγροτικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια» τοῦ Ἄνδρ. Πουρνάρα (ἐφημ. «Ἀνεξάρτητος») δημοσιεύοντας ἓνα ἀγροτικὸ διήγημα τοῦ Χρ. Χρηστοθασίλη, πού ζοῦσε καὶ βασίλευε στὰ Γιάννινα ἐκδίδοντας καὶ μαχόμενος μὲ τὴν ἐφημεριδούλα του «Ἐλευθερία», τὴ «Λίτσα», ὅπως τὴ λέγαν οἱ πολιτικοὶ του ἀντίπαλοι, γιὰ τὴν κατίσχυση τῶν ἀρχῶν τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος τοῦ Παναγιῆ Τσαλδάρη, γαμπροῦ Ἡπειρώτη, τοῦ Σπύρου Λάμπρου, πού εἶχε πάρει τὴν κόρη του Λίνα, ἔβαλε ἓνα σταυρὸ ἀριστερὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπως συνηθίζεται γιὰ πεθαμένους συγγραφεῖς.

Σὰν τῶμαθε καὶ τὸ εἶδε ὁ Χρ. Χρηστοθασίλης ἔγραψε τὸ γνωστὸ ποίημα:

Ἀκόμα δὲν ἀπέθανα,
κι ἀνάψαν τὰ κεριά μου,
κι ἓνα σταυρὸ μου θάλανε
ζερβιά ἀπ' τ' ὄνομά μου, κλπ.

Ὁ Χρηστοθασίλης μὲ τὴ σειρά του εἶχε «πεθάνει» τὸν Σπυρίδωνα (Μητροπολίτην Ἰωαννίνων τότε κι

◆ **Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν**

◆ **Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν**

ἔπειτα Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος) πού ἀγκομαχοῦσε μὲ ἐπιθανάτιο ρόχθο στὴ Βελλὰ τὸ 1934—35 κι ἔγραψε τὸ περίφημο ποίημα:

Πεθαίνει ὁ Σταυραητός πεθαίνει..

Ὁ Σπυρίδων γλύτωσε τότε. Στὰ 1937 πεθαίνει ὁ Χρ. Χρηστοθασίλης καὶ τὸν ἐκήδεψε ἱερουργώντας ὁ Σπυρίδων, πού ὁ ἴδιος ἔζησε ὑπέργηρος, συντροφιά μὲ τὸ στηθικό του νόσημα, τὸ 1956.

Γιὰ τὰ περιστατικὰ αὐτὰ ἔχουμε γράψει ἐκτενῶς σὲ προηγούμενα τεύχη καὶ στὴ διάλεξή μας «Χρηστος Χρηστοθασίλης: Ὁ διηγηματογράφος, ὁ λαογράφος, ὁ πατριώτης». 1965, ἀρ. 8 τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἡπειρ. Ἐταιρείας.

Ἡ τύχη μου τὸ εἶχε νὰ γίνω συνεργὸς τοῦ ψεύτικου θανάτου — κι ἄμποτε νὰ μὴν ἔρθει ὁ ἀληθινός — τοῦ βαρκάρη τῶν Ἰωαννίνων Κόκκινου, στὸν ὁποῖον ἀφιερώνεται ἓνα ποίημα τῆς Δέσπ. Καρβέλη, «Στοῦ μώλου τὰ καΐκια», δημοσιευμένο στὸ τεύχος τοῦ Ὀκτωβρίου 1989.

Σ' αὐτὸ ἀναφέρεται τὸ ἐπόμενο γράμμα τοῦ Συνεργάτη μας Ἄλκη Χρηστίδη.

Γιάννενα, 11.1.1990

Η πρώτη μου σύντομη επιστολή, μιάς ακόμα καινούργιας χρονιάς, στην πλάτη μας.

Σεβαστέ μου κ. Μαμμόπουλε σας χαιρετώ. Εύχομαι το νέον έτος 1990 να είναι ειρηνικό πανανθρώπινα.

Κύριε Μαμμόπουλε, μόλις σήμερα πήρα τα δύο τεύχη του Σεπτεμβρίου — Οκτωβρίου, περιπτεύουν οι κολακείες για την πλούσια ύλη του Δελτίου, εξανεμίζεται με βουλιμία από τις τόσες ενδιαφέρουσες αφηγήσεις των εκλεκτών συνεργατών του περιοδικού.

Πλην όμως, κ. Πρόεδρε, στο τεύχος του Οκτωβρίου και στη σελίδα 504 η ποιήτρια Δέσπω Καρβέλη που γράφει για τα Γιάννενα, το μώλο και τα καΐκια, έχει ένα μεγάλο λάθος στην κρίση της.

Εγώ σαν ρεπόρτερ έζησα και κατέγραψα την τραγωδία εκείνη του πνιγμού το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς. Όμως ο Κόκκινος, «ο θαρκάρης του Βόλγα», που του ξέσπασε τότε η μπόρα και ο θρήνος για τους ανθρώπους, που πνίγηκαν δεν είναι — πεθαμένος — ούτε πνίγηκε τότε, το μικρό παιδί του ναί, με πολλούς άλλους επιβάτες.

Μάλιστα χθές που κατέβηκα στη Λίμνη, και που πάγωσε μια φλέτσα, τον συνάντησα στην αποβάθρα, εκεί κατά το μεσημέρι, και χαιρετήθηκαμε, και είναι ο άνθρωπος γερός και ζωντανός.

Παρακαλώ πολύ κ. Πρόεδρε, να μεταφέρετε από τηλεφώνου στη Δέσπω Καρβέλη, και όταν γράφει και αφηγείται για ντοκουμέντα, στα ρεπορτάζ δεν ευσταθούν εικασίες.

Παρακαλώ πολύ, αυτό δεν είναι παρατήρησις, αλλά φιλική σύστασις για σωστή ενημέρωση από τους συνεργάτες του περιοδικού στο εξής.

Με εκτίμηση
Χ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

Ο Συγγραφέας της 'Ιστορίας της «Φούρκας της Ήπειρου» Χρ. Ήξάρχου βραβεύεται από την Ακαδημία.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Εκφράζω και δημόσια τις θερμότερες ευχαριστίες μου, προς την Ολομέλεια της Ακαδημίας Αθηνών, στο Ανώτατο αυτό Πνευματικό Ίδρυμα της Ελλάδας μας, γιατί μου απένειμε Έπαινο, συνοδευόμενο από Έπαθλο 200 χιλιάδων δραχμών για το βιβλίο μου, με τίτλο : «Η Φούρκα της Ήπειρου» (Ιστορία - Λαογραφία).

Ευχαριστώ επίσης θερμά και όσους με συνεχάρησαν.

Θεσσαλονίκη, Γενάρης '90
ΧΡΗΣΤΟΣ ΉΞΑΡΧΟΥ

Κάντε ένα δῶρο στους Πνευματικούς σας Φίλους. Μιά έτήσια συνδρομή (1500 δραχμών) στο Περιοδικό της Έταιρείας. Θα τὸ θεωρήσουν ένα εὐχάριστο ξάφνιασμα. Καί ἡ Έταιρεία θά συνεχίσει τὸ Ήπειρωτικό της ἔργο.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

**Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἑπειρωτικὴ Ἐταιρεία,, ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.**

Καιμιὰ κρατικὴ ἐπιχορήγησις δὲν ἔχει ἡ «Ἑπειρωτικὴ Ἐταιρεία» καὶ τὸ Δελτίο της. Ποτὲ δὲν ὑπέβαλε αἴτησις μὲ ἀντικείμενο τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἐνίσχυσις. Ζεῖ, κινεῖται, ἐξελίσσεται μὲ τὶς συνδρομὰς τῶν Μελῶν καὶ Συνδρομητῶν της. Ποτὲ δὲν εἶχε ἐλλειμματικούς ἀπολογισμούς. Χάρις εἰς τὴν ἐλευθεριότητα τῶν Συνδρομητῶν της ὑπερκαλύπτει τὶς δαπάνες της καὶ κάθε περίσσειμα πηγαίνει εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ Ἑπειρωτικοῦ της περιοδικοῦ, πού ἀποθησαυρίζει ἀπὸ μῆνα εἰς μῆνα, τὴν Ἑπειρωτικὴν τοῦ ὕλη.

Δὲν πληρώνει ἐνοίκια ἡ Ἐταιρεία. Στεγάζεται εἰς ἰδιόκτητα Γραφεῖα, πού ἀγοράστηκαν μὲ χρήματα τῶν Ἑπειρωτῶν Μελῶν - Συνδρομητῶν της. Δὲν πληρώνει μισθοὺς ἡ Ἐταιρεία. Ἡ ἐργασία διεξάγεται ἐπὶ ἐθελοντικῆς θάσεως ἀπὸ τὰ Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου μὲ ἐφημερία.

Καθαρὲς οἱ πηγὲς τῶν Ἑσόδων της καὶ εἰς τὴν φῶς τῆς δημοσιότητος.

Αὐτὸ τὸ μῆνα μᾶς βοήθησαν οἱ παρακάτω Συνδρομηταί. Ἐκφράζουμε τὴν χαράμας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνημας πρὸς ὅλους.

Ὁ κ. Κώστας Βλάχος γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ἡ κυρία Πιπίτσα Κωνσταντάτου - Βαλαβάνη ἑκτακτὴ ἐνίσχυσις τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	5000
Ὁ κ. Σπύρος Γκαβρόδης γιὰ τὸ Δελτίο	1500

Ὁ κ. Βασίλειος Μπαλτζάκης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Κων. Σάρρας ἑκτακτὴ ἐνίσχυσις	4000
Ὁ Ζιτσαῖος ἰατρός, ὁ «βοὴν ἀγαθὸς» Ἰωάννης Παπαπέτρου τὴν καθιερωμένη ἀπὸ πολλὰ χρόνια βοήθειά του ἐπὶ ἐτησίως θάσεως	10.000
Ὁ στρατηγὸς κ. Γεώργ. Τσουμάνης γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Ἀπόστολος Φωτίου ὁμοίως	1000
Ὁ DR. DIMITRIOS CLEMOS ἡ Δημήτριος Κλέμος διὰ τοῦ κ. Παπασταθοπούλου συμπλήρωμα συνδρομῆς	1500
Ὁ κ. Χρῆστος Γκούδης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Νίκος Σαίπας γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ Ἀντιπρόεδρος Γιάννης Πινδέας μὲ δωρεάν συνδρομὴ γιὰ τὸν κ. Νίκο Βραζιτούλη	1500
Ὁ κ. Ἐλευθ. Παπαθανασίου γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ἡ κυρία Εὐαγγελία Εὐδὴ ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Εὐάγγ. Παπᾶς ὁμοίως	2000
Ὁ Ἱεροκλήρυκας τῆς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κ. Ἄνδρ. Τρεμπέλας γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Δημ. Μέρκος ὁμοίως	2000
Ἡ κυρία Καλλιόπη Κων. Ντούλα γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Θεόδ. Κουτσοχρῆστος ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Λεωνίδα Πάντος ἀπὸ Κιούρκια μνήμη Ἑπειρωτικῆς προελεύσεως (Πάντος ὑποκοριστικὸ τοῦ Παντελεῆς βαπτιστικὸ καὶ παράνομα)	3000
Ὁ κ. Δημ. Χρησιδῆς πλὴν τῆς ἐκ	

του Καταστατικού ύποχρεωτικής συνδρομής ως μέλους και για το Δελτίο	1500	Ο κ. Γιώργος Γάγαλης έκτακτη είσφορά	5000
Ο κ. Βύρων Χρηστίδης όμοίως	1500	Ο Πανηγ. Σύλλογος Πατρών για το Δελτίο	1500
Ο κ. Σωκρ. Οικονόμου όμοίως	1000	Ο κ. Άχιλ. Μπουκουβάλας όμοίως	1500
Ο κ. Εύαγγ. Άγγελίδης όμοίως	2000	Ο κ. Κώστας Σταμάτης όμοίως	2000
Ο κ. Γεώργ. Βαζάκας όμοίως	2000	Ο κ. Στέργιος Παπακώστας όμοίως	2000
Ο Καθηγητής κ. Εύ. Πριώνης όμ.	3000	Ο κ. Κων. Βλασιτός έκτακτη είσφο- ρά	4000
Ο δικηγόρος κ. Άγτ. Βενέτης όμ.	2000	Ο κ. Άπόστ. Μπλάσιος για το Δελτίο	2000
Ο κ. Άπόστ. Ντάλλας όμοίως	1500	Ο κ. Εύάγγ. Φίλιος για το Δελτίο	3000
Ο κ. Κων. Κουλιδάς όμοίως	1500	Ο κ. Κων. Μαντάς όμοίως	2000
Ο κ. Τάκης Σακελλαρίου όμοίως	1500	Ο κ. Μιχ. Γράδας συνδρομές του Δελτίου	4500
Ο κ. Δημ. Κομπάρος όμοίως	1500	Ο κ. Χρυσ. Λαμπρίδης όμοίως	1500
Ο κ. Ηρακλής Ράμμος όμοίως	1500	Ο κ. Στ. Μάκος όμοίως	1500
Ο φαρμακοποιός από Γιάννινα κ. Ίωάν. Γεωργάτης όμοίως	3000	Ο κ. Εύάγγ. Γεωργάκης όμοίως	4500
Ο κ. Σπύρος Μαιλίπουλος όμοίως	1500	Ο κ. Παντ. Οικονόμου όμοίως	2000
Η κυρία Άλεξάνδρα Τζιάκου όμ.	1500	Ο κ. Εύάγγ. Πίσπας όμοίως	1500
Η κυρία Εύαγγελία Μάντζιου όμ.	1500	Ο Πρόεδρος της Άδελφότητας Κοσσοδίτισης κ. Χρ. Νιάκαιρης για το Δελτίο	1500
Ο κ. Ίωάν. Ν. Πολυμερίδης όμ.	3000	και έκτακτη είσφορά	2000
Η κυρία Μαίρη Τσώνη - Πολυ- μερίδου όμοίως	3000	Ο κ. Άγγελος Δαλαγγέλης για το Δελτίο	1500
Ο κ. Δημ. Βαφιάς όμοίως	1500	Η κυρία Σουζάνα Μαντά για τη στήριξη του πνευμ. έργου της Έταιρείας	4000
Ο κ. Χρ. Διαγουμιάς όμοίως	2000	Ο κ. Ίωάννης Μπότσης όμοίως	5000
Ο Ιατρός κ. Πάνος Γιωθάγγελος, άρχαιος κυμμαθητής μου όμοίως	5000	Ο κ. Γιώργος Σάρρος όμοίως	4000
Η κυρία Μερόπη Άδαμαντίδου όμ.	2000	Ο κ. Χρ. Λώλης συνδρομή του Δελ- τίου	2000
Η Άδελφότητα Δεσποτικού Ίω- αννίνων	2000	Η κυρία Φωφώ Καμάρα για το πνευματικό έργο	4000
Ο κ. Ήλιος Παπαγεωργίου	2000	Ο κ. Ήλ. Λυκώνας για το Δελτίο	2000
Ο κ. Βασ. Μουντάκης όμοίως	1500	Ο κ. Ίωάν. Κέντρος όμοίως	1500
Η Χρυσάνθη μας ή Ζιτσαία όμοίως	2000	Ο κ. Σωτ. Κούνδουρος όμοίως	1500
Ο κ. Μιλτ. Άργιάννης για το Δελτίο	1500	Ο κ. Πέτρος Οικονόμου όμοίως	2000
Ο Ιατρός κ. Γεώργ. Γύρας, ο εύ- εργέτης του Ίδρύματος των προ- βληματικών παιδιών της Ήπει- ρου (Μάνα Πωγωνίου) έκτακτη είσφορά	3000	Ο κ. Δημ. Καψάλης όμοίως	1500
Η κυρία Καλλιρ. Μαρσάγια για το Δελτίο	2000	Ο κ. Θωμάς Κατσάρης όμοίως	1500
Ο κ. Σπύρος Σπέγγος όμοίως	3000	Ο κ. Χριστόφ. Μούστος για τη στή-	

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στή μνήμη θανόντων Ἑπειρωτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τους. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ἡ κυρία Κασσιανή Βασ. Μπετζούνη στή μνήμη προσφιλῶν της προσώπων γιά ἐνίσχυση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	7000	δου	20.000
Ἡ κυρία Εὐαγγελία Εὐδὴ στή μνήμη τοῦ συζύγου της Γεωργίου	3500	Ἄ Κοσ καὶ ἡ Κα Ἀποστόλου Παπαζήση στή μνήμη τῆς Ἀγλαίας Ἀλεξίου Ἰωαννίδη - Παπαζήση	5000
Ἄ Καθηγητῆς κ. Εὐάγ. Πριώνης στή μνήμη τοῦ Στάθη Λαμπρίδη	2000	Ἡ κυρία Ρεβ. Πολυμέρου μέσω τῆς «Ἐστίας» στή μνήμη τοῦ συζύγου της Γεωργ. Πολυμέρου	5000
Ἡ Ζαγορίσια Δέσποινα Μαρία Μεγγλίδου τὴν καθιερωμένη ἐπι ἐτησίας δάσεως ἀπὸ χρόνια χορηγία της στή μνήμη τοῦ ἀληθινοῦ συζύγου της Βασιλείου Μεγγλίδου		Ἡ κυρία Ἐλσα Μπαλφούσια στή μνήμη τοῦ Στάθη Λαμπρίδη	2000
		Ἄ κ. Γιώργος Κούνδουρος στή μνήμη τοῦ κουμπάρου του Λαζάρου Στελλάκη	3000
		Ἡ κυρία Ἐλένη Ρούκα - Κουρτζῆ στή μνήμη τῆς μητέρας της Ἀγαθούλας καὶ τῶν πάππων Ἰωάννου καὶ Ἀγγελικῆς	4000
		Ἄ ἰατρός κ. Βασ. Πανταζῆς στή μνήμη τῶν Γονέων του Νικολάου καὶ Κλεοπάτρας	3000
ριξὴ τοῦ πνευμ. ἔργου τῆς Ἑταιρείας	6000		
Ἄ κ. Κων. Γκατσόπουλος ὁμοίως	2000		
Ἄ κ. Νικλ. Γκάνιος ὁμοίως	1500		
Ἡ κυρία Ἐλένη Γκατζαγιανανάκη ὁμοίως	1500		
Ἡ κυρία Εὐαγγελία Μέντζου ὁμοίως	1500		
Οἱ ἀδελφοὶ Μάτχου συνδρομῆς τοῦ Δελτίου	5000		
Ἄ κ. Χρ. Ἀλεξίου ὁμοίως	1500		
Ἄ κ. Γεώργ. Μαγκλογιάννης ὁμοίως	1500		
Ἄ κ. Σταῦρος Μέγας ὁμοίως	1500		
Ἡ κυρία Κατίνα Χαροπούλου ὁμ.	1500		

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώστες νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΩΡΗΤΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ ΤΩΝ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ & ΚΩΦΑΛΛΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

(Συνέχεια προηγούμενων)

	Δρχ.		3.000
Γεώργ. Β. Γύρας, εις μνήμην της συζύγου του Ελένης	110.000	Ελευθέριος Χ. Μαντζίνας	2.000.000
Γιούλη Βερβετσιώτη, εις μνή- μην τού συζύγου της Γεωρ- γίου Βερβετσιώτη	10.000	Στέφανος Κυριαζής	4.000
Κυρία Δασκαλοπούλου	42.000	Σύνδεσμος Επιχειρηματιών και Επαγγελματιών Γυναι- κών Ἀθηνῶν	20.000
Οικογένεια Ἐμμαν. Λαμπρίδη, Πολύδροσο Ἡπείρου, εις μνήμην Ἐμμαν. Λαμπρίδη	37.000	Γεώργ. Β. Γύρας, εις μνήμην της συζύγου του Ελένης, της πεθερᾶς του Μαρίας	
Τὸ Δ.Σ. τῆς «ΜΑΝΑΣ ΤΟΥ ΠΩΡΩΝΙΟΥ» εις μνήμην	10.000	Στύλου, τῶν Γονέων του Βα- σιλείου και Οὐρανίας, τῶν ἀδελφῶν του, τῶν θείων του	1.000.000
Γεωργ. Βερβετσιώτη	30.000	καὶ τῶν ἐξαδελφῶν του	
Δημ. Σταύρου	2.000	Ἀνώνυμος Κυρία, εις μνήμην Γονέων της καὶ συζύγου της	100.000
Ἐλευθ. Παππάς, Π. Φάληρο	15.000	Ἑλλη Λυκουριώτη	5.000
Ἀγγελ. Φωλλιάδης, εις μνήμην της ἀδελφῆς της Χριστίνας Δημ. Ζώτου	5.000	Μαρία Πλιάτσικα	10.000
Χρυσόστ. Λαμπρίδης, εις μνή- μην Γιαννάκη Σ. Κοσμορίνη 24 ἐτῶν	5.000	Ἐύλη Ἀλ. Ζέρη, εις μνή- μην συζύγου της, Ἰατροῦ Ἀλ. Ζέρη	15.000
Χρυσόστ. Λαμπρίδης, εις μνή- μην Ἀγάθης Χ. Παπαδη- μηρίου	2.000	Πόπη Σαπεροπούλου, εις μνή- μην Φωτίου καὶ Β. Τζελάτη	50.000
Ἀλεξάνδρα Εὐστ. Λαμπρίδη, εις μνήμην τού συζύγου της Εὐσταθίου Λαμπρίδη	10.000	Ἀλίκη Ν. Λώλη, εις μνήμην τού συζύγου της Νικ. Λώλη	5.000
Ἰπουργεῖο Κοιν. Ὑπηρεσιῶν, ἐπιχορήγηση ἀπὸ τὸ Εἰδικὸ Κρατικὸ Λογεῖο 1986	1.000.000	Ἐλένη Ροῦνα - Κουρτζῆ, εις μνήμην μητέρας της Ἀγα- θούλας καὶ παππούδων της	
Ἀθηνᾶ Κοσμοπούλου	5.000	Ἰωάννου καὶ Ἀγγελικῆς	4.000
Ἀνώνυμος, μέσω Ἐφημερίδας «ΕΣΤΙΑ»	4.000	Καλλιρρόη Μασάγγα, εις μνή- μην τού συζύγου της καὶ τῆς νόμφης της Ελένης Γ. Γύρα	100.000
Σταύρος Παπαμῶνιος, εις μνή- μην τῶν γονέων του Ἀρχι- μαντρ. Γεωργ. Μῶνου καὶ Πρεσβυτέρας Ἀναστασίας Μῶνου, ἕνα χρόνο μετὰ τὸν		Μερόπη Ἀδαμαντιῶδη	2.000
		Βασιλείου Μαρία	2.000
		Ἀλίκη Ν. Λώλη, εις μνήμην τῆς μητέρας της Ὀλγας Ἡλιάδου	10.000
		Σαράντης Ἀλισσανδράτος, εις μνήμην Ὀλγας Ἡλιάδου	5.000

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	250	19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασάς από την άλλη πλευρά, 1968	300
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, δ από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	350	20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	300
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963	250	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : "Ηπειρος και Λακωνία. ('Από την Σπλάντζα έως τον Αυτόνομιακόν 'Αγώνα 1914), 1968	250
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή της 'Ηπείρου εις τους άγώνας υπέρ της 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	250	22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ : Τά 'Εθνικά Κληροδοτήματα και αί προς αυτά υποχρεώσεις της Πολιτείας, 1968	250
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ο μύθος της άλβανικής συμβολής εις την ανεξαρτησίαν της 'Ελλάδος, 1963	450	23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, δ ήρωας του Δρίσκου, 1969	250
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομικός προγραμματισμός του ήπειρωτικού χώρου, 1963	200	24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ : 'Η 'Απελευθέρωσις των 'Ιωαννίνων, 1969	300
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, δ 'Ηπειρώτης αγωνιστής, δ δημοσιογράφος, δ ποιητής, 1964	250	25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, δ 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λόγιος, 1969	300
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοβασίλης, δ διηγηματογράφος, δ λαογράφος, δ πατριώτης, 1965	300	26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, δ 'Ηπειρώτης πατήρ της Γεωργίας, 1969	250
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σέ μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» της λαϊκής λατρείας της 'Ηπείρου, 1965	350	27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τό νόημα του Σουλίου, 1969	250
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, δ 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966	300	28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνική Πολιτική και οι 'Ηπειρώται 'Εθνικοί Εϋεργέται, 1970	250
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η Ξενιτειά και τό δημοτικό τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	250	29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ : ΑΙ 'Ηπειρώτισσαι εις τους έθνικούς άγώνας, 1970	250
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	250	30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970	300
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966	1000	31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στη Ρουμανία, Θωμάς, Πασχίδης, 1970	300
14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	250	32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Απόστολος 'Αρσάκης και ή Φιλεκπαιδευτική 'Εταιρεία, 1970	300
15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου και ή 'Εθνική Τράπεζα, 1967	250	33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευματική κατάστασις στα Γιάννινα στις άρχές του 19ου αιώνας, όπως την είδαν οι ξένοι περιηγηταί, 1971	250
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Αγγελική Χατζημιχάλη και ή 'Ηπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967	300	34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ : 'Η συμβολή των 'Αδελφών Ριζάρη εις την επανάστασιν του 1821, 1972	300
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται εις την Ρουμανίαν (Α' και Β') 1967	300	35. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οι ξακουσμένοι αυτοδιδασκτοι για-	
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Σχολεία και Διδάσκαλοι του			

	ΔΡΧ		ΔΡΧ
τροί απ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, 1972	300	55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἑλληνολατινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	600
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : Ἡπειρώται δημοσογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος - Ζαχ. Σαρδέλλης κλπ., 1973	300	56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ : Ἡ Πρόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ὁ εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1000
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	250	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	500
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπειρώτης Ἑθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.	300	58. ΕΚΘΕΣΙΣ Γενομένων Ζημιῶν τῆς ἐχθρικής Κατοχῆς 1941-44	600
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόβανη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973	400	ΔΕΛΤΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ —Πλήρης Σειρὰ τοῦ Δελτίου Τεύχη 1-141 =	26.200
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρώτες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973	800	Β' ἈΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	400	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκόφως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	300
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975	250	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγραψα στὸ Μοναστήρι	600
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ : Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡπειρῷ Μαντείου Δωδώνης, 1975	250	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειές κι ἀνάλαφρες πνοές	100
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ : Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	300	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	300
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παροισμακὸς λόγος τῶν Ἡπειρωτῶν, 1976	400	5. Κ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ: Τὰ σκλαβωμένα Γιάννινα	400
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ : Μνήμη Γεωργίου Γκάγκου, 1977	250	6. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπειρος προμαχοῦσα (ἐξαντλημένο)	
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεοπρωτικὴ Γῆ, 1977	250	7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	300
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαρὰλαμπος Κατσιμήτρος, Πρόμαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	500	8. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπανοὶ - Ἑλληνες	300
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979	350	9. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Τιμητικὴ ἐκδήλωση	150
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1200	10. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσεις - Ὑποπίσεις	200
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ : Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	300	11. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	200
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογράφοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	250	12. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἡπείρου	600
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	300	13. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πραγματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανία Ἑθν. Ἑλληνικῆς Μειονότητας	250
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ : Κώστας Γκράτζιος, 1983	350	14. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντσιώτικα	1500
		15. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πινακοθήκη Ἰωαννίνων	250
		16. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Γεν. Βιολογίας ἀπλὰ στοιχεῖα	100
		17. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Ὁ Οὐρανὸς	100
		18. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	500
		19. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἀπαντα (Τόμοι 5)	6000
		α.-Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	200
		β.-Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χάρδρα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000

Ακόμα μία πρωτιά...

Στην πιο δύσκολη αγορά του κόσμου, στην Αμερική, η MISKO διακρίθηκε άλλη μια φορά κερδίζοντας τον Οκτώβριο του '86 το «ΧΡΥΣΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ». Αυτό είναι το πέμπτο βραβείο μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια. Έτσι τα 54 βραβεία που είχε μέχρι σήμερα, γίνονται 55. Δεν είναι τυχαίο ότι η MISKO κερδίζει παντού πρωτιές. Είναι θέμα ποιότητας

MISKO

